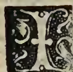
¶ Petrus gratianopolitanus ſacroꝝ canonū piis cultoribus felicitatem dicit.

In archanis ſacroꝝ dogmatū iudiciū: iuſticiā͡qꝫ col tpe fa
cientes: illos tandē foꝛe beatos patula voce: adamanti=
niſqꝫ litteris iādudū nobis reliquit vates ille regius ta
leſqꝫ inſuper in aulis etherečis: in illis campis heliſeis ī
illa beata viuētiū terra: in theſauris ſūmi dei a ſummo
opifice ab illa ſancta ⁊ ſingulari maieſtate melliflua / varia / ſēpi=
terna quoqꝫ pꝛemia tādē recepturos: leges ⁊ ꝓphete nobis tradi=
derūt. Unde danielis. xii. in capite. Qui aūt docti fuerit fulgebūt
quaſi ſplēdoꝛ firmamēti: ⁊ qui ad iuſticiā erudiunt multos quaſi
ſtelle ī perpetuas eternitates. Enimero ad hāc quidē btitudinē iu=
dices ac populoꝛum rectoꝛes nuſꝙ peruenient in ſtatuta / decreta /
ſacroſqꝫ antiquoꝛum patrū canones pꝛius grādeuo / ſummo labo
re: vaſtis et imenſis vigiliis funditus aſſiduēqꝫ reuoluerit. Cla=
mat eteni ipa veritas. Si cecus cecū ducat: ambo in foueā cadūt.
Heu pꝛothdoloꝛ iamiam in illā terrā tempoꝛis calamitatē deſcēdi
mus / cecidimus: ruimus: de qua paulus ad timotheū. iiii. ī capite
ſcribit dicēs. Erit eni tps cū ſanā doctrinā nō ſuſtinebūt hoies:
ſꝫ ad ſua deſideria coacceruabūt ſibi magiſtros pꝛuriētes auribꝰ ⁊
a veritate quidē auditū auertēt ad fabulas autē ꝯuertēt. Et ter=
tio ī capite. Hoc autē ſcito: quia in nouiſſimis diebꝰ iſtabūt tēpo
ra periculoſa: et erūt homines ſeipſos amantes cupidi: elati: ſup=
bi / blaſphemi: parētibus nō obedientes: ingrati: ſceleſti: ſine affe=
ctione ſine pace criminatoꝛes incōtinentes immites: ſine benigni
tate / pꝛoditoꝛes / pꝛoterui / tumidi / et voluptatū amatoꝛes: magis
ꝙ dei: habentes quidem ſpeciem pietatis. virtutē aūt eius abne=
gātes: et hos deuita. Ex his eni ſūt ꝗ penetrāt domos et captiuas
ducūt mulierculas oneratas pctis ꝗ ducūtur variis deſideriis: ſēp
diſcētes / et nunꝙ ad ſciētiā veritatis ꝑueniētes. Ad hos nāqꝫ idē
vates regiꝰ ſoliloquioꝛū ſcdo iamiā rauca voce clamat dicēs. Et
nūc reges / iudices / pplorꝝ rectoꝛes: itelligite erudimi ꝗ iudicatis
terrā. Seruite dño ī timoꝛe (qꝛ in aiam maliuoli nō introibit ſapi
entia.) Appꝛehēdite diſciplinā / nequādo iraſcat dñs et ꝑeatis de
via iuſta. Pereūt nāqꝫ deuia iuſta qui a vero iuſticie tramite / qui
a veri iuris ꝓceptis declināt / ⁊ ſūt hec. Honeſte viuere: alterū non
ledere: ius ſuū vnicuiqꝫ tribuere. vt tradit Gre. ī ꝓhemio ātiquarꝝ
⁊ Iuſtia. ī l. Inſti. de iuſti. ⁊ iu. Ut aūt a tā diuerſis ātractibꝰ malū
repꝛobare bonū vero eligere faciliꝰ valeatis. O iuuenes tyrūculi.
O athlete virtuoſiſſimi his diebus Magiſter Petrus oliueriꝰ qua
dam arte ꝑ pulchꝛa Gratiani decretū tanꝙ ēchiridiō vobis ipſſit
conſurrente vero Franciſci Regnault ere. Anno chꝛiſti Milleſima
quingēteſimo decimo nono. xxvi. die menſis Febꝛuarii.

¶ Canones penitentiales

quorum noticia est viris ecclesiasticis
valde necessaria. Sunt enim quedã re
gule directiue ad penitentias diligen
tibus imponendas.

Onside-
randum est
de canoni-
bus penitẽ-
tialibus. Ad
quorũ intel
ligentiã pre
notandũ est
ꝙ sicut est i
scientijs pra
cticis q̃ ver
santur circa opera ꝙ sermo in vniuer-
sali est incertus et dubius: sed cum ap-
plicatur ad singularia incipit quodam
modo habere certitudinem vt qui non
considerat circunstantias cum particu
lares potiꝰ deuiet ꝙ se rectificet: vt pa
tet in medicina ꝛ scia morali. Sic est in
telligendum i proposito ꝙ canones in
struũt i gñali quõ est pnia iponẽda: sed
descensũ ad singularia pbr̃is discretio
relinquũt q̃ cõsiderãt circũstantias p-
sonarũ attẽdẽtes ad canões sicut ad re
gulas directiuas: qꝛ si cõtra canones i
ponũt nõ recte iponũt. Nulli ergo pbr̃o
lꝫ facere aliqd qd possit patrũ regulis
obuiare. di. xxxviij. nulli. In canonibꝰ
sũt maxime determinat̃ pnia quo ad tẽ
pus. ꝛ magis ꝙ quo ad modũ: qꝛ illa de
terminatio est certior ꝛ cõmunior. Hec
Bonauẽtura. Ut ergo scias qualiter dꝫ
pcedere arbitrium pbr̃i nota regulari
ter sicut dictũ ẽ supra septẽnis ẽ p pctõ
mortali pnia iponenda: ꝛ hoc nõ tm̃ p-
pter tpis diuturnitatẽ: sꝫ magis ppter
significationẽ. In veteri em̃ lege Ma-
ria soror moysi lepra pcussa separata fu
it extra castra septẽ diebꝰ Numeri xij. Ma
ria significat penitẽtẽ. Interpretat̃ em̃
amarũ mare. Hec penituit septẽ diebus
sed nunc penitet septẽ annis: qd signi-
ficatũ est Ezech. iiij. Diem pro anno de
di tibi ¶ Si queratur quare penitentia
sit aggrauata/cum lex noua sit lex mise-
ricordie. Rñ. ꝙ hic est maior ingratitudo ppter
maiorem gratiam. ꝛ maior cõtemptus
propter maiorem dignitatẽ noue legis
in qua xp̃i sanguis est effusus ꝛ grauiꝰ
peccatum propter statũ peccantis q̃ de
bet esse perfectior. Et vlteriꝰ satisfactio
in lege noua debet esse pfecta: vt i pris
tinum statum reducat. Et qꝛ sol in vna
die non redit in idem punctum sed i an
no: ideo dies conuersus est in annum.
Rursum. Quia perfectũ remediũ est in
lege noua: ideo annus multiplicari de
bet per septẽ propter septẽ dona spũs
sancti recuperãda: ꝛ ppter septẽ dotes
s. tres aĩe/ꝛ quattuor corporis obtinen
das. Hmõi autẽ penitentia non est oĩ-
bus imponenda nec tñ est infirmanda:
sed est insinuanda vt cognoscat̃ q̃ gra
uis est culpa. hec Bona. Licet autẽ pro
singulis peccatis criminalibꝰ sit statu-
ta talis penitentia: debet tñ iponi ma-
gis vel minꝰ aspera put maioritas vel
minoritas criminis cũ ceteris circun-
stantijs hoc exposcit: vt in sequentibꝰ
patet. A predicta nãq̧ regula excipiũ-
tur plurimi casꝰ i quibus ppter digni
tatem peccantis vel criminis enormi-
tatem iponitur penitẽtia maior aliquã
do etiã ex varijs causis minor. Ad hoc
ergo ꝙ pbr̃ circa penitẽtias disponen
do cautius arbitretur: notãdi sunt ca-
sus in quibꝰ per canones certe penitẽ
tie imponuntur. quos scilicet canones
tenetur presbiter scire. vt dictũ est su-
pra. Sunt autem isti.

¶ Primus est ꝙ si pbr̃ fornicationẽ fe-
cerit: penitentiã. x. annorũ faciat hoc
modo. s. ꝙ sit inclusus siue a ceteris in
aliquo loco remotus: sacco indutus: ꝛ
humi prostratus miam dei iugiter iplo
rans: primis tribꝰ mensibus continuis
a vespere in vesperã pane ꝛ aqua vtat̃.
exceptis dñicis diebꝰ ꝛ festis p̃cipuis
in quibꝰ modico vino pisciculis et le-
guminibus recreetur. Elapsis autẽ sic
tribus primis mẽsibꝰ de illo loco exeat
non tñ in publicũ pcedat ne pplˢ i eo
scandalizetur. Et p hoc videt ꝙ in pu-
blico crimine loquat̃. Post hoc resum
ptis viribus aliquãtulũ: vnum annũ ꝛ
dimidium i pane ꝛ aqua expleat. exce-
ptis dñicis ꝛ alijs p̃cipuis festis. i qui-
bus vino/sagimine/ouis ꝛ caseo pote-
rit vti. Finito sic primo anno et dimi-

alio particeps sit corporis dñi. ꝛ ad pa
cem veniat: ꝛ ad psalmos cũ aliis fra-
tribus canendos in choro vltim⁹ reci-
pitur. Ad cornu tñ altaris nõ accedat
sed minoꝝ ordinũ tñ officia gerat. De
inde vsqꝫ ad completionẽ septimi anni
tres legitimas ferias. s. secũdã quartã
et sextã. exceptis dieb⁹ paschalibus q̄
sunt quinquaginta / i pane ꝛ aqua ieiu-
net. secundã tamen feriã vno psalterio
vel denario si sit operarius redimere
poterit. Et sic cũ septimũ annũ ꝯpleue
rit potest eũ ep̄s ad gradũ pristinũ re-
uocare ita tñ ꝙ in trib⁹ annis sequen-
tibus sine vlla redẽptiõe omni sexta fe
ria in pane ꝛ aqua ieiunet. Et eadẽ pe-
nitentia iponenda est presbitero de oi
bus aliis pctis que depositionem indu
cunt. Probãtur aũt hec oia. lxxxii. di.
presbiter si fornicationẽ. qđ intelligũt
quidã de simplici fornicatione: alii for
te melius scđm Ray. de adulterio vel i
cestu. puto: quia cognouit coniugatã /
consanguineam vel affinem.

¶ Secund⁹ cas⁹ est si presbiter cogno
uit filiam suã spũalẽ. quã. s. baptizauit
vel i baptismo vel i cõfirmatiõe tenuit
vel q̄ sibi ꝯfessa fuit: debet penitẽtiam
agere. xii. annis. ꝛ etiã debet deponi si
crimen sit manifestũ / ꝛ peregrinando.
xv. annis peniteat ꝛ postea monasteriũ
itr et tota vita sua moratur⁹ ibidẽ. Ep̄s
vero qui talia cõmisit. peniteat. xx. an
nis. Ipsa vero mulier dꝫ oia relinq̄re
et res suas pauperib⁹ dare et cõuerso
vsqꝫ ad mortẽ i monasterio deo seruire
xxx. q. i. si q̄s sacerdos. ꝛ. c. non debet

¶ Tertius est ꝙ quicũqꝫ filiã suã spiri-
tualem vel matrẽ cognoscit. vii. annis
peniteat: ꝛ similiter ei consentientes.
xxx. q. iii. non oportet.

¶ Quartus est ꝙ q̄ ꝯtrahit cum aliqua
aliis desponsata ꝑ verba de presenti: ip
sa dimissa. xl. diebus ieiunet in pane et
aqua. et sequentibus. vii. annis penite-
at extra de spon. duo accepisti.

¶ Quintus est ꝙ q̄ cognoscit duas cõ
matres vel sorores: siue vxor viuat si-
ue non ad min⁹. vii. annis peniteat. lꝫ
plus deberet. xxx. q. iiii. si presbiter.

¶ Sext⁹ est ꝙ q̄ cognouerit monialẽ
siue deuotã. x. annis peniteat. ꝛ sitr ip̄a
ẽm formã traditã. xxvii. q. i. d̃ filia. ꝛ. c.
deuotã. In q̄ꝫ p̃io. c. dr ꝙ si filia ep̄i /
vel pb̃ri: vl̃ diaconi / post votũ solenne
cõtraxerit matrimoniũ: nõ admittatur
ad ꝯmunionẽ nisi marito defũcto. peni
tẽtiã egerit. Si aũt eo viuente decesse
rit ꝛ penitentiã egerit ꝛ cõmunionẽ pe
tierit tñ i finevite recipiet eam. In se-
cũdo. c. dicit. ꝙ deuota peccãs nõ ẽ re-
cipiẽda i ecclesia / nisi peccare desierit:
ꝛ desinẽs egerit pniam. x. annis. postea
recipiatur ad cõmunionẽ. ꝛ anteq̄ i ec
clesia admittit ad orõnẽ: ad nulli⁹ cõ-
uiuiũ xp̄iane mulieris accedat.

¶ Septim⁹ est de eo qui ignorante co-
gnoscit duas sorores vl̃ matrẽ ꝛ filiam
vel amitã ꝛ nepotẽ peniteat. vii. annis
Si autẽ scienter perpetuo priuetur cõ
iugio. xxxiiii. q. iii. si quis cum duabus

¶ Octauus est ꝙ qui duxit in vxorẽ eam
quam polluit per adulteriũ: peniteat:
v. annis. xxxi. q. i. si qua vidua.

¶ Nonus est ꝙ qui ꝯtra naturã peccãs
uit / si sit cleric⁹ debet deponi vel reli-
giõi tradi. si corrigibilis appareat ad
ꝑpetuã pniam pagẽdã. Si vero sit lai-
cus: a cetu fideliũ vsqꝫ ad condignã sa-
tisfactionẽ debet fieri alien⁹. extra de
exces. p̃la. clerici. Hoc eni viciũ mai⁹
ẽ q̄ꝫ cognoscere mrem. xxxii. q. vii. adul
terii, ꝛ est Aug. Adulterii iquit malum
vincit fornicationẽ. vincitur aũt ab ice
stu fornicatio. Peius ei est cum mre q̄ꝫ
cũ aliena vxore ꝯcubere: sed oim horũ
pessimũ ẽ qđ cõtra naturã fit: vt si vir
mẽbro mulieris nõ ad hoc ꝯcesso volue
rit vti. hec Aug. Quocũqꝫ aũt modo ta
le factũ exerceatur ꝑterq̄ꝫ inter virũ ꝛ
feminã ordiate i vase debito viciũ ꝯtra
naturã ꝛ sodomiticũ iudicat vt dt Ray.

¶ X. est ꝙ q̄ coierit cũ brutis peniteat
plusq̄ꝫ. vii. annis: ꝛ similitter pro icestu
xxxii. q. ii. hoc ipsuꝫ. ꝛ. §. seq.

¶ XI. est ꝙ pb̃r qui interest clandestinis
nuptiis triẽnio suspẽdit: ꝛ si culpa exe
gerit / grani⁹ puniatur extra de clan.
despon. cum inhibitio.

¶ XII. ẽ ꝙ qui votũ simplex violauerit:
peniteat tribus annis. xxvii. dist. si vir

¶ XIII. ẽ ꝙ q̄ excõicat⁹ celebrauerit / de
bet triẽnio penitere. ꝛ feria. ii. iiii. ꝛ vi
a vino ꝛ carnib⁹ abstinere. xi. q. iii. de

bis. De pena vero degradati celebran
tis habetur.l.dist.accedens.

¶ Xiiii.ē q̃ homicida volūtari⁹ sine spe
restitutionis deponitur: peniteat.vii.
annis.distin.l.miror.

¶ Xv.est q̃ homicida casualis peniteat
v.annis et hoc sm Ray. si culpa casum
pcessit: aliter non: nisi forte ad cautelā.
distin.l.eos.et duobus ca.seq.

¶ Xvi.ē q̃ si q̇s fecerit homicidiū ꝓpt
necessitatē euitabilē: pēiteat duob⁹ an-
nis.di.l.c.de his clericis. q̇ lʒ si leuita
bilis esset: in nullo sibi īputaret.l. dis.
qz te. Q̄d verū ē quo ad culpā: sʒ bonū
esset q̃ peniteret quo ad cautelā/ ꝛ ino
cētiā suā ecclesie ostendendā extra de
homic. ii.§.vlti. Et sm Ray. forte disti
gui pōt ī homicidio necessario sic ī ca
suali vtrū culpa pcesserit necessitatem
vel nō. ar. di.l. de his. not. extra de ho
mi. īterfecisti. Sed ꝛ si q̇s p insaniā cō
mittit homicidiū/ nō ei īputat.iii.q.iiii
iudicas. q̇n etiā qui intuitu discipline ī
caute ꝑcutiēdo occiderit depōit. extra
de homi. pbrm. xv.q.i. si quis nō irrita
tus. Sed q̇ ligatū latronē īterficit/ de
pōit. extra de homi. suscepim⁹. Qui au
tē latronē occultū occidit quē viuum
ꝯprehēdere potuit. xl. dieb⁹ nō ītret ec
clesiā: ꝛ alias pēitere dʒ. extra eo. c.ii.
vbi de hoc dr. Quis v̇o paganum vl' iu
deū occidit peniteat. xl. die. di.l.§. q̇ nō
odit. ¶ Xvii.ē q̃ mricida pēiteat. x. an-
nis sʒ formā satis apte traditā. xxxiii. q
ii. lator. Uxoricide v̇o grauior pnīa dʒ
īponi. Talis em̄ ꝛ q̇ dn̄m occidit nunq̄
equitat: nec vehiculo portatur: nec ma-
trimoniū cōtrahit vsqz ad. x. annos car
nes nō comedit nec vinū bibit et alia q̇
habent. xxxiii.q.ii. admonere. ꝛ.c. qui
cūq̄ Imponitur aūt pnīa maior vxori-
cide. nō qz illd pctm̄ sit grauius isto: sʒ
qz hoīes ꝓniores sūt ad occidēdū vxo-
res q̄ mres. Mai⁹ ei pctm̄ est occidere
matrē q̄ vxorē occidere/ vt dicit Bona
uen. in. iiii. sniaꝝ et cōiter omnes doc.
Gui. vero durā. tenet ꝯtrariū in repto
rio ꝓ eo q̃ vxoricide imponit pnīa ma
ior. Michi aūt magis placet snīa alioꝝ
Sed qualē penitētiam agere debēt qui
filios occidūt? Rn̄. aut ē certum q̃ ipsi
met scienter īterfecerūt. ꝛ sic debet eis
impōi pnīa maior q̄ ꝓ alio homicidio
ar. extra eo c. vlti. īter. ꝛ glo. ꝛ d homi.
cū iuramēto. de peni. di.i. aut facta. In
hoc tm̄ casu vir vxorem recupat quā co
ct⁹ abiurauerat. ꝛ ip̄a pnīaʒ agit sʒ ar-
bitriū ep̄i. ita q̃ si habʒ alios filios pa-
cifice gubernare possit eos vxor. extra
eo. ītelleximꝰ. q̃ si virū nō hʒ induci dʒ
vt intret religionē ad q̇d si nō pōt in
duci/ tutius est ei dare inīam nubēdi ve
eo. veniens. Et hoc q̇n timet de incōti
nētia. alr̄s nō. vt patʒ. xxxi.q.ii. ī adole-
scētia. Et si pater sit cleric⁹ ab officio
altaris debʒ ꝑpetuo abstinere et ei gra
uior q̄ laico: nō tm̄ publica (nisi veniat
ī publicū) pnīa dʒ imponi. vt extra de
pe. q̇sitū. Aut certū est q̃ nō īterfecerūt
spōte: nec ī culpa fuerūt: sed casu for-
tuito cōtigit: ꝛ sic de stricto iure in nul-
lo tenētur. ar. extra de homi. ex līis. ii.
ꝛ.c. iohānes. ꝛ.c. vlt. Nisi velit ad caute-
lā pēitere. In dubio tm̄ psumit q̃ n̄ hoc
ex certa scīa sed poti⁹ ex īcuria ꝓuene-
rit. extra de psum. afferte. Aut certū ē
q̃ n̄ exhibuerūt oēʒ diligētiā quā potue
rūt ꝛ debuerūt/ ꝛ sic culpa pcessit casū.
Et si sit grauis culpa. vt si posuit pue-
rū ī medio vtriusq̄ sʒ arbitriū pnīarij
imponit pnīa. v. vel. vii. ānoꝝ. l. dist. si
qua femina. ꝛ.c. se. ꝛ.c. si q̇s sponte. oc
culta si sit occultū. publica si sit publi-
cum ꝛ maior si in lecto suffocet q̄ si in
cunis. ꝛ maior presbitero greco q̄ lai-
co. vt habet extra de pe. q̇sitū. Et licet
dispēset quo ad pnīam que est arbitra
ria/ vt dr ibidē. nō tm̄ quo ad ordines
ꝓpter homicidiū q̇d est delictū enor-
me ꝛ indispēsabile. di.l. miror. Si aūt
culpa q̇ pcessit casum sit leuis vt si posu
it puerū in eodē lecto longe tamē a se:
imponit pnīa triū annoꝝ. Scd̄m hoc ī
tellige illd extra. e. de īfātib⁹. Monēdi
ergo sūt parētes q̃ tā tenellos secū in
vno nō collocēt lecto: ne qualibʒ negli
gētia interueniēte opprimant ꝛ suffo-
cēt. vt. ii.q.v. ꝯsuluisti. Et hoc mō distī
guit Hosti. ꝛ Ber. extra d īfātib⁹. Quid
de illis q̇ filios vel suos suos īfātes vl'
ēt adultos lāguidos relegata pietate
exponūt. i. extra se ponūt an ecclias/ vt
aliq̇ moti mīa colligant eos? Rn̄. Tales
grauit peccāt. qz cū ignoret sepe ꝯsan

guinitas expositorum: contrahere possent matrimonium cum sorore vel cum consanguinea ideo exponens tenetur de hoc peccato penitere et est puniendus. sicut expositus si scienter cum tali contraheret et puniretur. extra de pe. officii secundum Host. Talis ei secundum Rap. est tanquam homicida iudicandus quia hominem sibi ita coniunctum periculo mortis exponit. Consideratis tamen circumstantiis et utrum ob hoc mors secuta fuerit vel non fuerit: penitentia moderanda erit. Erunt autem tales irregulares secundum Rap. si mors inde sit secuta quia scilicet fuerunt in culpa eos exponendo vel alimenta negando. Tamen secundum Ro. si in nulla culpa fuissent/quia forte nec elemosinas querendo/necaliter eos alere possent/irregulares non essent: nec peccarent.

¶ Xviii. est quod qui presbiterum interfecit penitent. xii. annis extra de pe. et re. c. ii. De penitentia vero eius qui occidit monachum vel clericum subdiaconum vel diaconum habetur. xvii. q. iiii. qui occiderit. De penitentia sunt eius qui machinatur in mortem domini sui vel in regem eius. habetur. xxiii. q. viii. §. si quis

¶ Xix. est quod qui iniuste alium ad mortem accusat. xl. diebus in pane et aqua per. vii. annos ieiunet et peniteat: et hoc si accusatus sit occisus. Si autem tantum membrum perdiderit: triennio peniteat. extra de accu. accusasti. Hosti. vero et Jo. de deo. intelligunt ieiunando intellexerunt. quod primus peniteat per septem annos quolibet anno ieiunando. xl. diebus in pane et aqua secundus vero per tres annos. S. vero duran. intellexit ut littera magis sonat. scilicet quod primus ieiunabit. xl. diebus in pane et aqua sive continue sive interpollate. et per septem annos ieiunabit et penitebit: non tamen in pane et aqua: sed ad arbitrium presbiteri. secundus vero per tres quadragesimas: prima ante natalem domini: secunda ante pascha. tertia ante sanctum Johannem. has enim instituit beatus petrus ut habetur in cronicis. Ieiunabit autem tunc in pane et aqua. Probatur hec secundum Hosti. xxii. q. v. c. i. ii. et iii

¶ Xx. quod periurus. xl. diebus in pane et aqua ieiunet. et vii. annis sequentibus peniteat et semper debet esse in penitentia scilicet interiori. vi. q. i. quicunque.

¶ Xxi. quod qui compulsus conditionaliter a domino scienter peierat: si liber sit. xl. diebus in pane et aqua et hoc secundum glo. itelli gevel continue vel interpollate peniteat: et vii. annis sequentibus non tamen in pane et aqua ut dicit glo. Si vero servus sit eius quod eum coegit/tribus quadragesimis et legitimis feriis. s. ii. iiii. et vi. xxii. q. v. quod compulsus.

¶ Xxii. quod qui peierat in manu episcopi vel in cruce consecrata: peniteat tribus annis. Si vero in cruce non consecrata uno anno. Qui vero coactus et ignorans ignorantia iuris: et postea cognoscit: peniteat tribus quadragesimis. xxii. q. v. c. ii. Qui vero coactus pro vita redimenda vel quolibet causa: vel necessitate peierat (quia corpus plus quam animam dilexit) tribus quadragesimis peniteat ea. q. c. si quis coactus. Alii inducunt tres annos: et unum ex his in pane et aqua.

¶ Xxiii. est quod qui falsum scienter iurat/vel alium iurare cogit diebus. xl. peniteat in pane et aqua. et vii. sequentibus annis nunquam sit sine penitentia. s. interiori. Alii etiam si conscii fuerint/similiter peniteant. xxii. q. v. si quis convictus.

¶ Xxiiii. quod qui mensurat in falsa mensura. xxx. diebus in pane et aqua ieiunet. extra de contrahen. empt. ut mensure. De pena vero falsarii litterarum. habetur extra eo. ad audientiam. et c. dura. et c. ad falsariorum. et de verbo. signi. novimus.

¶ Xxv. est qui frangunt penitentiam solennem sive redeundo ad crimina priora vel similia: sive redeundo ad negociationem vel militiam secularem que sibi fuerant interdicta sola intra ecclesiam fide libus orationem iunguntur: a communione suspenduntur: a catholicorum conviviis separantur: penitere debent. x. annis: et communicent in fine vite. xxxiii. q. ii. de hispero: et de peni. di. v. si quis vero.

¶ Xxvi. est. quod qui canit missam et non communicat: debet uno anno penitere et interim missas non cantare. de conse. di. v. relatum

¶ Xxvii. est. quod presbiter qui mortuum clericum involuit in palla altaris/peniteat. x. annis et mensibus. v. diaconus vero triennio et dimidio de conse. di. i. nemo per ignorantiam.

¶ Xxviii. quod qui committit sacrilegium ecclesiam violando vel chrisma sive calicem

ſacrum pollutis manibus accipit/vł ſi
miłis ſacrilegia cōmittit/penitea̅t.vij.
an.Primo ãno extra cimiteriū qđ vio
lauit cōſiſtat.Secundo ãno ante fores
eccliẽ.Tercio ĩ eccl'ia. Et ĩ hoc triẽnio
carnes nõ comedat viniū nõ bibat niſi ĩ
paſcha vel natali.nõ offerat: nec cōmu
nionẽ accipiat: quarto anno cōmunica
bit: ⁊ ĩ illo ⁊ in.v.⁊ in vi.⁊.vij.tribus
feriis a carnibus ⁊ vino abſtineat ieiu
nando.xij.q.ij.demon.Cōburẽs aūt ec
cleſiã.xv.annis peniteat ⁊ eã reſtituat
xvij.q.iiij.§.ſi quis ⁊ inverſi.maius.de
pena ꝓo raptoris ſiue furis rei eccl'ia
ſtice ⁊ de pẽa furis ⁊ effractoris tã cle
rici ꝙ̃ laici habetur eadẽ.q.§.peccata
et.c.ſi quis clericus.

❡ xxix.ꝙ ſi parẽtes frangunt ſpõſalia
filiorū a cōmuniõe triẽnio ſeparent.et
ſimiliter filii ſi ſint in culpa.ſi tamen ſi
lii ſecundum promiſſionem factam cõ
traxerint excuſantur vtiqꝫ.ſ.quo ad pe
nam eccleſie: ſed nõ quo ad reatum ex
quo dederūt operam in ɔtrariū.xxxi.
q.iij.ſi ꝙ̃ parẽtes.arg.de pe.di.i.ſicut.

❡ xxx.eſt ꝙ qui blaſphemauerit publi
ce deū vel aliquẽ ſctõꝝ: ⁊ maxime bea
tam virginẽ: illi debet epiſcopꝰ hãc pe
nitẽtiam iniungere.ſ.vt.vij.diebus do
minicis pre foribꝰ eccleſie ĩ manifeſto
dū miſſa cantatur exiſtat.⁊ vltio illoꝝ
dierum dominicorum pallium ⁊ calcia
menta deponat: ⁊ corrigiam ligatã cir
ca collum habeat.⁊.vij.precedẽtibꝰ ſex
tis feriis ĩ pane ⁊ aqua ieiunet: eccl'iaꝫ
nullatenus igreſſurus.⁊ quolibet ꝓdi
ctorū dierū tres pauperes vł duos vel
ſaltem vnū reficiat ſi poteſt ⁊ ſi non po
teſt/hec pena in aliã cōmutetur.ꝙ ſi're
nuerit agere omnia ſupradicta interdi
cat ſibi eccleſia: ⁊ in morte priuet eccle
ſiaſtica ſepultura.extra de maledi.ſta
tuimꝰ.Itẽ blaſphemꝰ ſi diues fuerit.xl
alioqui.xxx.vel.xx. ⁊ ſi ad hoc nõ ſuffi
cit: quinqꝫ ſolidorū vſualis monete pe
na mulcte: nullãqꝫ miſericordiã ĩ hoc
habiturꝰ: vt dr̃ ibidẽ.ſ.quin ſoluat q̃n
qꝫ ſolidos.quos ſi nõ habet currat per
ciuitatem vel commutetur in penam a
liam temporalem.Hec autem pena ſol
uetur ei qui cõdemnat.i.poteſtati ſecu
lari.Hãc enim penam temporalem pre
cepit papa imponi per poteſtatem tem
poralẽ.ꝙ ſi neglexerit: per eꝑm ꝓcipit
cogi.hec hoſti.Habet aūt ꝓdicta pena
locum ſecūdum Gof.cum quis blaſphe
mat non ex ira vel ebrietate vł demẽtia
q2 tūc cū eo benignius agere.ii.q.iii.
iratus.§.notãdū.Secūdū do hoſti.hec
pena eſt ſpecialiter iducta contra eos
qui deū blaphemãt ex ira.Non eni ali
q̃s de leui blaſphemat deū niſi iratus.
Tãta tñ ꝓt eẽ iracūdia ꝙ equipararẽ
demẽtie: et tunc illud quod dicit.Gof.
locum poſſet habere.Hec Hoſtieñ.

❡ Quid ſi quis iuret ꝑ caput vł per vẽ
trem vel corpus vel capillū? Reſpõdet
Hoſti.ꝙ ſi faciat hoc affirmãdo vł iurã
do: nõ habet locū hec pena ſecus ẽ ſi fa
ciat hoc deteſtãdo vł vituperãdo iꝫ ira
tus.Itẽ ſecūdum Gof.⁊ Hoſti.hec que
dicuntur de pena tẽporali ſiūt iudice ꝓ
tribunali ſedẽte.In iudicio aūt anime
preſbiter diſcretꝰ molliẽdo rigorẽ diſ
pẽſare poterit ex cauſa circa ꝑenã ſpū
lẽ ſuperiorẽ.xxv.q.vi.penitentibꝰ.hec
Hoſtiẽ.Item blaſphemus clericus ma
xime preſbiter: cogatur ad veniã poſtu
landaꝫ.ꝙ ſi noluerit: degradetur.diſt.
xlvi.clericus

❡ Notandū vero ꝙ blaſphemꝰ ſecūduꝫ
leges ẽ decãpitãdus.vt in auten.vt nõ
luxu.cõtra natu.circa mediū colla.vi.
Secūdum vero canonẽ antiquum cleri
cus erat degradãdus: ⁊ laicus excom
municãdus.xxii.q.i.ſi quis ꝑ capillum
Hodie vero laicus aget penitẽtiã ſupra
dictam.ſ.illius canõis ſtatuimꝰ.⁊ hoc
ſi publice blaſphemauit.Si enim occul
te/non penitebit publice vt puto.Cleri
cus vero hodie eſt corrigẽdus pena ar
bitraria ⁊ occulta nõ illa que eſt publi
ca.Clericus enim publice non debꝫ pe
nitere.Si autẽ rebellis fuerit vł ſepiꝰ
hoc cõmiſerit: locū habet pena legis
ſ.vt laicus decapitetur in foro ciuili: ⁊
ĩ canõico anathematizetur: ⁊ eccleſie ĩ
greſſus ſibi interdicatur: ⁊ ĩ morte pri
uetur eccleſiaſtica ſepultura Clericꝰ ve
ro degradeẽ.hec Hoſtiẽ.ti.ð maledicꝫ.

❡ xxxi.de ꝓſbitero ꝙ̃ reuelat ɔfeſſiõem
ꝙ de iure antiquo debet deponi ⁊ oĩ
bus diebus vite ſue ignominioſꝰ pere
grinari.de pe.di.vi.ſacerdos.

¶ xxxii. est q qui in dicendis horis ca nonicis et aliis officiis diuinis discrepat a consuetudine proprie metropolitane ecclesie. vi. mensibus priuatur colone si hoc accidat ex contemptu. xii. di. de his.
¶ xxxiii. q eps qui ordinat sine causa in sta clericum inuitum aut reclamantem vel penitus inuitum absolute suspenditur anno vno. lxxiiii. dist. c. i.
¶ xxxiiii. q eps qui correctionem deuendi tioe ministeriorum dissimulat: duobus mensibus: presbiter. iiii. diacon9. iii. sub diaconus et ceteri ad arbitrium iudicis penitere debent. i. q. inuisibilis.
¶ xxxv. q sortilegus. xl. diebus peniteat extra de sortile. requisisti.
¶ xxxvi. q qui videt in astrolabio/peniteat. ii. annis. 36. extra de sortile. ex tuarum.
¶ xxxvii. est de stilla sanguinis altaris cadentis super terram: vel aliquid aliud propter negligentiam presbiteri: debet presbiter penitere. xl. diebus. Si cecidit super pallio altaris: peniteat quattuor dieb9 de conse. di. ii. si per negligentiam.
¶ xxxviii. est q si aliquis euomit eucharistiam propter ebrietatem vel voracitatem: si laicus/peniteat. xl. dieb9. Si clericus/vel monachus/vel presbiter/vel diacon9 peniteat. lxx. diebus. Si episcopus peniteat. xc. dieb9. Et debet euomitura comburi: et iuxta altare collocari. Si vero causa infirmitatis euomuerit. vii dieb9 peniteat. de conse. dist. ii. si quis propter ebrietatem.
¶ xxxix. est quando mus corrodit vel comedit corp9 christi. De penitentia huius casus inquire vbi sit notata. de consecra. distin. ii. circa finem.
¶ xl. q qui domum vel aream voluntarie succendit sublata vel incensa omnia restituat et trib9 annis peniteat. extra de iniuriis. si quis domum. Canon tamen dicit q si ex odio vel iniuria hoc fecerit excommunicari debet. nec absolui donec satisfecerit et iurauerit q ignem de cetero non apponet. Imponitur autem sibi vt hierosolymam vel in hyspaniam vadat in dei seruitio anno integro ibi moraturus Si quis autem archieps vel episcopus hoc relaxauerit/damnum restituat et ab officio episcopali per annum abstineat. xxiii. q. viii. pessimam. Hodie autem postquam sunt denunciati non possunt citra sedem apostolicam absolui. extra de senten. excommuni. tua nos. Immo tex. loquitur de incendiariis indistincte postquam sunt publicati. Et ber. hoc idem dicit expresse. et Hostiensis extra de sen. excom. quicunque. et Gof. licet Ro. contrarium dicat. Secundum autem leges qui in ciuitate data opera incendium fecerit si sit humilis subiicitur bestiis. si sit in aliquo gradu/decipiatur vel in insulam relegatur. ff. de incen. rui. nau. l. si. Qui vero alibi vt in villis vel castris remissis ibidem aedes positas combusserit si hoc dolo fecerit/comburit. Et hoc intelligendum secundum Hosti. si sit humilis. Si autem hoc ex sua negligentia contigerit resarciet damnum/vel si minus idoneus sit parum vel leuiter castigetur. Et nomine edium omne edificium continet vt ibidem dicitur. l. qui edes.
¶ xli. est q qui dederit vel acceperit communionem ab heretico et nescit hoc esse prohibitum ab ecclesia: et postea intelligit peniteat vno anno. Si autem sciuit et neglexit: peniteat. x. annis. vel secundum quosdam. vii. vel secundum alios. v. Qui vero permittit hereticum missam celebrare in ecclesia catholica per ignorantiam iuris peniteat. xl. dieb9. Si pro reuerentia ei9 per annum peniteat: si pro damnatione ecclesie catholice et pro consuetudine Romanorum proiiciatur ab ecclesia sicut hereticus si sit impenitens: alioquin peniteat. x. annis. Si autem relicta ecclesia ad hereticos transierit. et alios ad hoc induxerit peniteat. xii. annis trib9 extra ecclesiam. vii. iter audientes. duobus extra colonem. et. xii. anno colonem sine oblationem percipiat. xxiiii. q. i. si quis dederit.
¶ xlii. q patron9 qui res ecclesie dilapidat vno anno peniteat. xvi. q. vii. et filius
¶ xliii. q qui domum suam magicis et incantatorib9 lustrat vel aliud faciat. et qui eis hoc consulit annis. v. peniteat. xvi. q v. qui diuinatores. et. c. non licet.
¶ xliiii. q qui pacem cum primo suo non facere iurat vno anno peniteat et ad pacem redeat. xxii. q. ii. qui sacramento.
¶ xlv. q pro periurio/adulterio: homicidio: dantur pro penitentia regulariter vii. anni: et simul pro fornicatione: licet non

ita aſpera penitētia iniungatur.32 q.I predicandū 33 q.I hocipſum.⁊ ẞ.ſeq.

¶ Xlvi. eſt qui ſciēter rebaptizat. vij. annis peniteat.⁊ feria.iiij.et vi.i pane et aqua ieiunādo tres quadrageſimas faciat ⁊ hoc ſi fecit ꝑ hereſi introducenda. Si aūt pro mundicia:id eſt pro ſalute corporis obtinenda vt extra de apoſta.c.ij.trib⁹ annis peniteat.de ꝯſe.di. iiij.qui bis.⁊ talis q̄.bis baptizatur vel confirmatur ſit de foro eccl'ie et cogit fieri irregularis.diſt.lxxxiiij.dictū eſt De pena autē talium habetur de cōſec. diſt.iiij.eos . Cuius capituli ſentētiam pretermitto gratia breuitatis.

¶ Xlvij. ꝙ qui vxorem adulterā cognoſcit ſnīc peniteat.iij.an.peniteat.xxxij q.i.ſi qs ſcdo.Qui vero cognoſcit eā penitentem ante penitentiā peractam: peniteat duob⁹ annis.ea.q.ſi quis primo.Quando vero penitentia iniungēda ſit mulieri partū alterius ſupponēti vel etiam de non viro ſuo concipiēti habetur extra.de pe.⁊ re.officij.

¶ Ad regulas igitur predictas inſpiciendo poteſt ſtudioſ⁹ indagator ꝓcedere ad penitentias ꝑ diuerſis criminibus ſecundū canones iponendas: et ex cauſa conſideratis circunſtantijs vt dictum eſt ſupra moderare poterit eas Et licet ab ipſo oēs circūſtantie ſint diligenter attendende:principaliter tamen qualitates ꝑſone/⁊ precipue vtrū ſit perſona obnoxia alicui aliquo vinculo ſeruitutis.nā circa tales ꝑſonas cauere debet ꝓ poſſe preſbiter ne talē penitentiam eis iponat ꝑ quā illis quib⁹ ſunt aſtricte/ꝑiudiciū fiat maxime circa coniugatos.vnde ſi ſeru⁹ ſit ⁊ timore peccauerit obediēs dn̄o ſuo in atrocioribus eſt mitius puniend⁹.xxij.q.v. qui compulſus.obedire tamen non tenebatur in talibus.xi.q.iii. ſi dominus Si autē voluntarie peccauerit corpore punietur etiā acrius ꝙ alius . xxiij. q.i.qui contra pacem. Nec eſt ſeruo iniungenda peregrinatio per quam dn̄s eius qui non eſt in culpa/ illi⁹ ſeruitio defraudetur. extra de ſen.excō.relatū. Si vero liber ſit tota penitentia canonis ſi poteſt facere debet iponi . Sȝ ex cauſa poterit eam preſbiter moderari

¶ Conſiderandum etiam erit vtrū ſit perſona noua in fide quia nouis i fide minor debet etiam penitentia iponi.extra.de pe.⁊ re.de⁹ qui.Et ſimiliter conſiderande erunt alie perſonarū circūſtantie:de quibus ad preſens ſuperſedeo gratia breuitatis.

¶ Sciendum autē ꝙ in foro penitētia li dicūtur legitime ferie.ij.iiij.⁊ vi.di. lxxxi preſbiter.de conſe.diſt.iij.ieiunia Aliqui tamen vt dicit Ro.pro.ſecunda feria ponunt ſabbatum.

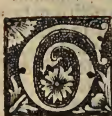
¶ Inſup notandū eſt ꝙ ſi penitentia i pane ⁊ aqua iponatur non habenti panem poteſt loco panis leguminibus et piſciculis veſci:et etiam aliis ſi neceſſitas illud reqrat.extra de pe . ⁊ re.licet in tex.⁊ glo.alias non licet.

¶ Ro.etiam ſecundū Jo. ſi penitentia ſit ipoſita a canone/liberatur quis a ieiunio dando denarium vel legendo pſalterium propria auctoritate. Inno. vero dicit ꝙ ieiunia neceſſaria vt quattuor temporum ⁊ huiuſmodi:non poſſunt redimi niſi ſubſit rationabilis cauſa volūtaria vero redimi poſſunt/ etiā ſine auctoritate ſuperioris.

¶ Ad hoc etiam nota ꝙ vbi iponitur penitentia aliquot annorū ſiue quadrageſimarum:nec additur quomodo qs debet penitere: hoc relinquitur arbitrio preſbiteri:cū penitentie ſint arbitrarie:vt dictum eſt ſupra:ipſe ei preſbiter arbitrabitur eam per ferias legitimas faciendam ſecundum canones l, diſt.de his clericis.extra de homici.c. ij.⁊ in multis aliīs iurib⁹. Et ſic intelligitur illud extra de accu.accuſaſti . et de ſponſa.dilectus.⁊ ſimilia.

¶ Expliciunt canones penitentiales.

¶ Gratiani compilatoris decreti vita varijs ex scriptoribus excerpta.

Gratian⁹ patria (vt q̄dā volūt) ethrusc⁹: aut (vt alij asserūt) classensis vtpote de classia ciuitate tuscie oriūd⁹: vir vite venerabilis / ab ipso pueritie sue tp̄e cor gessit senile. Etatē quidē morib⁹ trāsiēs / nulli animū volupta ti dedit. Sz dū hac i terra adhuc esset / quo tpaliter vti potuisset despexit quasi iā aridū mūdū cū flore hic cū multos ire p abrupta viciorꝝ cerneret: ab eorꝝ vestigijs pedē retraxit / ne ipse quoqꝫ postmodū i imane p̄cipitiū tot⁹ iret. despectis ei reb⁹ caducis / soli deo placere desiderans / sctm̄ ꝯuersatōis habitū q̄siuit: pl⁹ appetēs labo ribus fatigari / q̄ vite hui⁹ fauorib⁹ extolli ꝓerpēdēs ita qꝫ illō euāgelicū. Qui se humiliat exaltabit: ꝓpriā etiā voluntatē abdicauit / se alteri⁹ ditiōi subijciēdo / vitāqꝫ monasticam eligēdo. In qua. xij. hūilitatis grad⁹ i gradib⁹ scale quā vidit iacob i visiōe figuratos pfecte āplecti nis⁹ est. Primo siquidē sp dei timorē an̄ oclos habēs oīm p̄ceptorum ei⁹ memor fuit. Scd̄o ꝓpriā nō amās volūtatē / desideria sua nō ē delectat⁹ iplere. Tertio ꝓ dei amore oī obedientia se subdidit maiori. Quarto ei⁹ obediētia duris ꝛ contrarijs reb⁹ / vel etiā q̄buslibet irrogatis iiurijs / tacita ꝯsciētia patientiā āplexa est. Quinto oēs cogitationes malas cordi suo adueniētes / vel mala a se abscōsa ꝯmissa p humilē ꝯfessionē supiori suo nō celauit. Sexto oī vilitate ꝛ extremitate ꝯtēt⁹ / ad oia q̄ sibi iiūgebant: velut operariū malū se iudicauit ꝛ idignū. Septimo oib⁹ iferiorē ꝛ viliorem nō solū sua ligua se ꝓnūciauit: sz etiā itimo cordis credidit affectu. Octauo nihil egit nisi qd̄ cōismonasterij regula vel maiorū cohortabant exēpla. Nono liguā ad loquendū ꝓhibēs / ꝛ taciturnitatē habēs vsqꝫ ad iterrogationem nō est locut⁹. Decimo i risu nō fuit facilis ꝛ prōptus Undecimo lenia ꝛ sine risu / humilia ꝛ cū grauitate pauca et rōnabilia semoto clamore verba dixit. Duodecimo ꝛ vl

timo non solū corde sʒ etiā corpe hūilitatē vidētibꝰ se sp īdicās ī ope:ī orto:ī oratorio:ī via:ī agro:sedēs:ambulās: stans:iclinato sp capite defixis ī terrā aspectibꝰ/ se oī hora de pctis suis extimauit rōnē redditurū. His gradibꝰ fideli s q̄sq̧ ascēdet ī mōtē dn̄i:ꝛ stabit in loco sancto eius.
¶ Multa isup alia credibile ē nr̄ʒ Gratianū pfectiōisopa fuisse ꝯsecutū.qppe q̄ eructauit verbū bonū ꝛ locutꝰ ē dei sapiētiā pfecte iter pfectos desiderauit videre chor̄ psallentē gloriā deo ī ecclia offerētiū q̄ ī lege dn̄i meditant.die ac nocte.q̄ ad exēplū ꝛ ꝯmonitionē melioris vite ceteris oībꝰ viuūt ī q̄bꝰ ipse quoq̧ habitꝰ p̄fert xtutū isignia. hirsutū caput:icōptis ꝛ herētibꝰ comis:ꝛ q̄tū sufficit attonsis:pedes nudi:ꝛ aplicis silces. Indumēti villitas arrogātiū scli:supbiāq̧ ꝯdēnās. Incessꝰ ordinatꝰ:oculꝰ nō oberrans. Sermo cū rōne ꝑlatꝰ:aut silētiū verbo p̄ciosꝰ:lenitas cū austeritate:libertas cū verecūdia:ita vt alterū non ipediat ex altero. Cōem vitā sine cōibꝰ viciis agētes:secretam vero nō absq̧ cōi ducētes fraternitatis affectu. Et(q̄ maiora oībꝰ ꝛ clariora sūt)ī paupertate diuites.nihil habentes:ꝛ oīa possidētes. Nihil ī mūdo hn̄tes:ꝛ supra mūdū viuētes. Quibꝰ labor delicie. Qui ī carne positi extra carnē viuūt ī hūilitate gliosi:ī ifirmitate fortes. ¶ Gratianus iste monachꝰ classēsis duos(si plerisq̧ scriptoribꝰ credit)fr̄es viros solēnes ꝛ studiosos ecclieq̧ dei ꝑutiles habuit. Unū mgr̄m Petrū lōbardū epm̄ Parisiēsē:q̄ ꝯpilauit sagaci studio ex dictis sctōꝝ patrū ꝯmēdabile opus librum sn̄iarū. Et fuit vir ī diuīs scripturis studiosissimꝰ:et notabiliter doctꝰ:igenio subtilis/ ꝛ clarꝰ eloq̄o q̄ nomen suū scribēdo cū tāta glīa trāsmisit ad posteros vt vsq̧ ī hodiernū diē suis opusculis theologoꝝ schola vbiq̧ exercitata singulari veneratiōe magistrū eū nominet ꝛ habeat. Alterū Petrū pbr̄m ecclīe trecēsis cognomēto comestorem siue māducatorē q̄ fuit vir ī diuinis scripturis studiosꝰ ꝛ eruditꝰ:atq̧ ī sclarībꝰ lr̄is egregie doctꝰ/carmine exercitatus ꝛ ꝓsa. Scripsit vtroq̧ stilo q̄dā p̄clara opuscula

quorum auctoritas ab ecclia longo iam vsu ꝓprobat. Comestor aũt siue mãducator idcirco dict⁹ est: ꝙ scripturarũ auctoritates i suis sermonib⁹ ꝛ opusculis crebri⁹ allegãdo/quasi in ventrẽ memorie mãducarit. Scripsit iter cetera ingenij sui volumina insigne op⁹ ad Guilhelmũ senonẽsem archiepm oẽs libros biblie hystoriales / ꝛ breuiter ꝛ vtiliter exponẽdo. qđ iã et vsu prenotat hystoria scholastica. Et a quibusdã ṗdicatur in populis hos tres Gratianũ videlicet / Petrũ lõbardũ / ꝛ Petrũ comestorẽ fuisse germanos ex adulterio natos. Quorꝫ mater cum i extremis pctm̃ suũ cõfiteretur ꝛ cõfessor redargueret crimẽ ꝑpetrati adulterij: qz valde graue esset ꝛ ideo multũ deberet dolere / ꝛ penitentiã agere. Rñdet illa. Pater scio ꝙ adulteriũ peccatũ magnũ est: sed ꝯsiderans q̃tũ bonũ secutũ est cũ isti filij mei sint lumina magna in ecclia ego nõ valeo penitere. Et ꝯfessor ad eã / ꝙ tui filij sint notabiles viri / ꝛ opera vtilia fecerint ecclesie dei: nõ ex te: sed ex dono dei est: ex te aũt adulteriũ crimẽ magnũ. ꝛ de hoc doleas Et si nõ habes tm̃ dolorẽ q̃tũ exigit tam horrendũ scel⁹: de hoc tamẽ doleas ꝙ non potes dolere. Alij tñ fatentur eos nec germanos nec contemporaneos fuisse: ꝛ si tempore vicinos.

¶ Claruit enim Gratianus temporibus Henrici quarti Anno dñi Millesimo centesimo vigesimo. Petrus lombard⁹ sub Cõrado iperatore tertio. Anno dñi Millesimo centesimo quadragesimo. Et Petr⁹ comestor sub Friderico iperatore ṗmo Anno dñi Mil'. cẽtesimo sexagesimo.

¶ Composuit igitur vir venerabilis Gratian⁹ monach⁹ sancti felicis Bononiensis ordinis scti Bñdicti: vir i diuinis scripturis eruditissim⁹ / ꝛ mirabili studio flagrans ingenio prompt⁹: ꝛ clar⁹ eloquio. vita quoqꝫ ꝛ cõuersatione isignis: decretorũ volumẽ insigne ex veterũ statutis / sãctionibus ꝛ scriptis quo iuris canonici ꝓfessores vsqꝫ in presens vtũtur i scholis ab Eugenio papa tertio approbatũ. Quod quidẽ decretũ pri⁹ scripserat Iuo carnotẽsis eps et eo ante Gratiani tẽpora vtebãtur iuri operã nauãtes.

¶ Si quis (teste Anthonio archiepo florẽtino) bñ aduertat. An. do. icarnatiõis. M. c. vel circiter ecclia multũ illuminata ẽ i doctrinis. Nã i doctrina suaui spũs copiose ꝛ deuote locuti sũt ꝛ libros ediderũt. sctũs Bernardin9 Hugo de. s. victore Ricard9 de. s. victore ꝛ Hugo de follieto. Et post eos Helinãdus. oẽs hi religiosi ꝛ famosi i sctitate In doctrina vero morali ꝛ theol. floruerũt hi tres Gratiañ9 mõach9 q̃ ꝯpilauit decretũ fũdañtũ iur̃ canõici Petr9 lõbard9 eps Parisiẽsis q̃ ꝯposuit librũ sniarũ sũmã theologie ꝛ Petrus comestor q̃ edidit hystoriã scholasticã Et hos sequẽtes vers9 in laudẽ virginis elegãter cõposuit.

¶ Si fieri posset ꝙ arene / puluis / ꝛ vnde /
Vndarum gutte / rosa: gemme: lilia: flamme:
Ethera: celicole: nix: grando: sexus vterꝙ:
Ventorum pinne: volucrum / pecudũ genus omne
Siluarum rami: frondes: auium quoꝙ penne:
Gramina: ros: stelle: pisces: angues: ꝛ ariste:
Et lapides: montes: conualles: terra: dracones:
Lingue cuncta forent minime depromere possent
Que sit: vel quanta virgo regina maria.
Que tua sit pietas: nec littera: nec dabit etas.

¶ Hec paucula de Gratiani gestis ꝛ vita variis ex auctorib9 colligẽda curauim9: qb9 iterdũ lector studiosus oblectaretur. Cũ sit ẽ q̃ppiã supiorib9 ãnis ĩ decretalib9. Sexto Clemẽtinis: ꝛ extrauagãtib9 obseruatũ ꝯspicẽm9 Aptissimũ cĩ videbat vtilib9 dulcia miscẽ iuxta horatianã sniaꝫ. Omne tulit punctum: qui miscuit vtile dulci. Lectorem delectando: pariterꝙ monendo.

¶ Duo p̃cipua vltra priores ĩpressiones hic sũt adiecta.

¶ Canones penitentiales sufficienter elucidati.
Gratiani vita qui decretum compilauit.

¶ Deo gratias.

Decretū abbreuiatum sigillatim cuncta stringens.

Liber decreti diuisus est in tres partes. Quarum prima est de distinctionibus. Secunda de causis. Tertia de consecratione. Prima pars distincta est in distinctiões centū et unam.

Prima distinctio tractat de iure naturali et humano. Jus ipsum generaliter eiusque species omnes diffiniens. Et iter ius scriptū et nō scriptū differentiam ponens. fo. 2

Secunda de iure quiritum siue romanorum ipsum per species diffiniens. folio. 2

Tertia iuris canonici varia nomina distinguit/breuiterque exponit. fo. 2

Quarta ad quid leges inuente sunt et quid sacri canones mandent. fo. 3

Quinta quomodo ius naturale est immobile: nec obstat quod ibi ponit. f. 3.

Sexta an illusiones nocturne ad peccatum imputentur: et circa finem prosequitur de iuris naturalis dignitate. fo. 4

Septima ponit legislatores ostendendo qualiter ius inceperit. folio. 4

Octaua ponit differentiā inter ius naturale et consuetudinem. fo. 5

Nona auctoritate et exemplo probat cōstitutiões hominis iuri naturali cedere. fo. 6

Decima ostendit quod leges imperatorū preiudicūtur a canonibus fo. 6

Undecima dicit consuetudinem legibus approbatis cedere. fo. 7

Duodecima habet laudabilem cōsuetudinē esse seruādā: que nec canonibus sacris nec veritate nec bonis moribus obuiet f. 8

Decimatercia vult quod cōtra ius naturale non admittatur dispensatio: nisi in fuga maioris mali. fo. 9.

Decimaquarta quod quis nō debet minus peccatum committere vt aliud maius euitare possit. fo. 10

Decimaquinta notat de tēpore quo sacri canones librique et concilia celebrata fuerūt et que opuscula sunt admittēdā folio. 10.

Decimasexta. ponit quod canones apostolorū sunt recipiēdi postea ostēdit quo tēpore et quo residēte in papatu vel imperio quodlibet cōcilium est celebratum. folio. 12.

Decimaseptima dicit non concilia sed conuenticula celebrari sine papa. f. 14.

Decimaoctaua ostendit quod prouincialia concilia nichil generaliter possunt cōstituere: ideo consequēter declarat ad quid sint vtilia: et quotiens in anno: et quo tēpore anni: et cuius auctoritate sūt celebranda: et metropolitanus nihil debet exigere ab episcopis ad concilium conuenientibus. Addit de pena episcopi qui vocatus ad synodū nō venit fo. 15

Xix. vim decretaliū ostēdens dicit mādata ecclesiastica deuote seruāda fo. 16.

Uigesima dicit quod in causis diffiniendis sacri canones: in exponenda vero sacra scriptura sancti doctores attendūtur. folio. 18.

Uigesimaprima tractat de diuersis ordinibus et gradibus ministrorum docēdo qui sunt executores siue ministri canonū: a maiori vsque ad infimū. Et differentias ministrorū locorum assignat probās quod maior a minori nō debet iudicari fo. 19

Uigesimasecunda de dignitate romane ecclesie et quarūdam aliarum. folio. 21

Uigesimatertia de ordinatione ministrorum: incipiens a romano pontifice: et descendens vsque ad ostiarium Fo. 22.

Uigesimaquarta de examinatione ordinatorum Folio. 25

Uigesimaquinta de officijs clericorum incipiendo ab ostiario et ascēdendo vsque ad episcopum. Circa mediū distinctiōis ichoat xiij. precepta regule apostolice. Et prosequitur ibi. Oportet episcopum esse sine crimine Et inde nacta occasiōe ponit varias significatiões huius nominis crimē Et ostēdit quod sit mortale et quod veniale. fo. 25

Uigesimasexta exequitur secundum precepta apostolice regule. Oportet episcopū esse vnius vxoris virum. folio. 27.

Uigesimaseptima probat quod nolētes vouere cōtinētiam ad sacros ordines promouēdi nō sūt: assignās differentiam inter solēne et simplex votum. fo. 28

et q nullus debet communicare inimicis romane ecclesie. folio. eodem
Xciiii. de legato romani pontificis qui impediendus non est: impedientes sunt excommunicandi probat etiam q maior officio: minori vices suas committere potest. Et de presumptione archidiaconorum. folio. 92.
Xcv. dicit q etiam presentibus epis presbiteri duces eis subditi possunt sacramenta celebrare et predicare. fo. eodem
Xcvi. dicit q laicis etiam imperatoribus non licet aliquem ordinare vel de rebus ecclesiarum iudicare. folio 93
Xcvii. dicit q precibus ecclesie imperator et ceteri principes possunt eam iuuare: subiciens ecclesiam romanam legationem vndecunq sine signatis apicibus non recipere. folio. 96
Xcviii. dicit q clerici peregrini et vltramarini sine testimonio quinq episcoporum recipiendi non sunt. fo. 97
Nonagesimanona docet de primatibus et potestate eorum qualiter nullus est appellandus vniuersalis. folio eodem.
Centesima tractat de pallio et vsu eius folio. 98
Centesimaprima et vltima dicit vnam prouinciam in duas non diuidendam. fo. 99

Secunda pars que est de caussis distincta est in caussas triginta sex. Quarum quelibet plures sub se questiones continet.

Prima questiones habet. 7
Prima querit vtrum vendere spiritualia sit peccatum. So. sic. folio. 99
Secunda an pro igressu ecclesie vel monasterii pecunia sit exigenda vel persoluenda? So. non. folio. 112
Tertia vtrum prebendas ecclesie emere sit symonia? So. sic. folio 114
Quarta vtrum ille reus criminis sit cuius pro eo ignorante symoniam commisit? So. ignorantia facti si iuris excusat eum. f. 116
Quinta vtrum liceat ei retinere quod pater pro eo symoniace acquisiuit? So. de rigore iuris non de misericordia secus folio. 118
Sexta vtrum ignoranter a symoniaco ordinati sint abiiciendi vel non? So. probata ignorantia misericorditer tolerantur. fo. eodem.
Septima vtrum renuncians sue heresi in equali dignitate sit suscipiendus? So. rigor vult eum deponi: sed dispensatio sustineri. fo. eodem.

Secunda causa habet. 8. questiones.
Et ea in quinta precedit quartam.
Prima querit vtrum in manifestis sit ordo iuris seruandus? So. sic. nisi sit notoria. f. 121.
Secunda vtrum spoliatus ab aliquo sit iudicandus? Non ante restitutionem. fol. 125
Tertia qua pena sint feriendi in accusatione deficientes? Talione. 126.
Quarta an duorum testimonio episcopus sit condemnandus? Sic. fo. 129.
Quinta vtrum accusatore deficiente reus sit cogendus ad purgationem? non nisi in fama publica laboret. fo. 127.
Sexta quo remedio causa subleuatur? Appellatione. que tamen ei danda non est que causa dilationis appellat. fo. 130
Septima an laici vel monachi vel quilibet inferiorum ordinum sint admittendi in accusatione maiorum? Non de iure nouo folio. 135.
Octaua qualiter accusatio fieri debeat So. in scriptis. folio. 141

Tertia causa questiones. xi. complectitur
Prima. vtrum restitutio sit facienda quibuslibet spoliatis? So. sic. nisi in certis casibus nam infamatus/apostata/iuste spoliatus/precisus et suspectus non sunt restituendi. fo. 141
Secunda querit de induciis quo spacio sint dande an post restitutionem tamen an post vocationem ad causam quibuslibet concedende sunt So. ad arbitrium iudicis. f. 142.
Tertia quo spacio mensium sint vtrisq concedende? So. vt prius. fo. 143
Quarta vtrum infames sint recipiendi ad testimonium? So. non nisi contra sui similes. folio. eodem.
Quinta. an testes domestici vel inimici sint producendi? So. non fo. 144
Sexta vtrum reus extra prouinciam sit producendus. So. non folio. 145
Septima. vtrum criminosus possit esse iudex. So. sic ab ecclesia toleratus. f. 147
Octaua. vtrum epus possit ab vno iudicari? non nisi a. xii. episcopis: reseruata sententia summo pontifici. fo. 148.
Nona. vtrum accusatores vel testes in ab

sentē vocē accusationis vel testificatio
nis exhibere valeāt: So. nō. fo. eodem
Decima. vtrū deficiētes in vno capitulo
sint admittendi ad sequētia: so. nō. 150
Undecima. vtrū accusatus in accusatorē
possit cōuertere accusationem: so. non
nisi in maiori crimine folio. eodem
¶ Quarta causa habet questiones sex.
Prima. an in excōicatiōe cōstitutꝰ aliū
accusare valeat: so. non. folio. 150
Scđa. an infra. xiiij. annos in criali causa
quis testificari possit: so. non folio. 151
Tertia. an ab accusatiōe prohibitꝰ pos-
sit esse testis: so. non folio eodem.
Quarta. an idem possit esse accusator et
testis: So. non folio. 152.
Quinta: an si vocatus ad causam nō ve
niat sit excōicādꝰ: So. sic nisi iustam ab
sentie causam probauerit. fo. eodē.
Sexta. an calumniator in propria cau
sa sit audiendus: so. sic. si causa non sit
criminalis. folio eodē.
¶ Quinta causa habet sex questiones.
Prima qua pena sit feriendus qui famo
suꝫ libellū scribit. So. anathemate nisi
scripturam pbauerit Folio. 152
Scđa quotiens quis sit ad causam vo-
candus anteq̄ excōicetur: So. non tm̄
semel sed bis Folio. 153
Tertia an p pcuratorem q̄s cām agere
valeat crimialē: So. nō nisi sit psona il
lustris Cām vo iuriarꝫ ciuilē: sic. f. eo.
Quarta an absq̄ synodali audientia e-
piscopꝰ sit dānādus So. non fo. eodē.
Quinta an sit habendus p inimico q̄
aliquē accusat: So. nō si hoc faciat ex
charitate. folio. 154
Sexta causa questiones. v. continet nō
pbat obiecta: So. talione. folio. eodē
¶ Sexta causa questiones. v. continet.
Pria vtrū criminosi vel infames reli-
giosum episcopum possint accusare de
symonia: non. folio. 155.
Scđa si eps accusationē in accusantem
ꝯuertere voluerit an eiꝰ vbo simplici fi
des adhibēda sit: Non Folio. 157
Tertia an liceat petere iudiciū epi al-
terꝰ puīcie: Nō nisi in causa damnatio
nis Folio. 158
Quarta cuiꝰ iudiciū sit expetēdū cum
epi puīcie in sua snia discordāt: Archi
epor. et epor vicine puīcie, fo, eodē,

Quinta an accusatore deficiente reus sit
ad probationem cogēdus: Nō sꝫ bn̄ ad
purgationem si laboret infamia fo. eodē
¶ Septima causa habet. ij. questiones.
Prima vtrū viuente epo alius poterit
in eadē ecclesia ordinari. Nō. nisi transfe
ratur vel cedat. tm̄ pro infirmitate vel se
nectute datur sibi coadiutor. fo. 159
Secunda. vtrum hi qui cesserunt causa
infirmitatis/sanitate recepta possint ca
thedrā repetere: Non. folio. 166.
¶ Octaua cā questiones. v. colligit
Prima vtrū liceat epo sibi successorem
eligere. Non. folio. 161
Secunda. an amicorū patrocinia in ele
ctione valeant. Non. fo. 168
Tertia. an sit symonia post electionem
pro indēnitate ecclesie iuramentū p̄sta
re. sic. si pactum sup hoc processit. f. eodē
Quarta. an liceat clericis declinare iu
dicia epi de crimine accusati ante sens
tentie tempus. Non. ante condemnatio
nem nisi per appellationē. fo. 169
Quinta. an accusatus coram aplico sine
eius lris debeat reuerti. Non. fo eodē
¶ Nona causa habet. iij. q̄stiones.
Prima an ordinatus ab excōmunicato
eiiciendus sit Non. si ignorauit illū esse
excōicatū. foli. 169
Secunda. an liceat archiepiscopo vel
epo clericos alterius ordinare. Nō. si-
ne litteris propriꝫ episcopi folio eodē
Tertia an liceat archiepiscopo clericos
sui suffraganei absoluere vel damnare.
Non nisi data negligentia vel appella
tione interposita fol. 170
¶ Decima cā q̄stionibꝰ. iij. ē. contenta.
Pma. an ecclesia cū omni dote ad epm
pertineat: vel ad eius ordinationes. so.
sic. Foli. 172
Scđa. an liceat epo res ecclesie distra-
here. so. nō: nisi in certis casibꝰ fo. 173
Tertia. quid a singulis ecclesijs nomie
cathedratici valeat exigere. so. duos so
lidos. folio. 174
¶ Undecima causa hꝫ tres questiones.
Prima an clericus ante ciuilem iudicē
sit trahendus. Non. fo. 176.
Secūda. qua pena dignus sit q̄ clericuꝫ
ad secularem iudicem trarit. Excommu
nicatione folio. 180
Tertia, qua pena dignus sit qui senten

etiam episcopi non seruauerit? Depositione. folio eodem.

Duodecima cā q̄stiōes ɔtinet. v

Prima an liceat clericis proprium habere? Non regularibus. fo. 188.

Secunda. an res ecclesie possint dari? Non. nisi in casibus. fo. 192.

Tertia. vtrū clerici acquisita de rebus ecclesie possint relinquere quibus voluerint? Nō. nisi ecclesie. fo. 199.

Quarta quibus possunt clerici relinquere que de suis et ecclesie rebus prouenerunt? partim ecclesie. partim heredibus folio eodem.

Quinta: an liceat clericis testamentum facere? Sic. de propriis rebus. fo. eodē

Tredecia causa hꝫ. ii. questiōes.

Prima. vtrū decime sint dande ratione territorii vel persone? So. ratione vtriusq; folio. 200.

Secunda. an ius percipiendi et soluendi decimas tollatur ratione temporis So. sic. folio. 201.

Deciaquarta cā. hꝫ. vi. q̄stiōes.

Prima: an liceat clericis in iudicio sua repetere? Sic. fo. 205

Secunda. an super rebus ecclesie testes eiusdem sint audiendi? Sic. fo. eodem.

Tertia an preter sortem aliquid accipere. sit vsura? Sic. fo. eodem.

Quarta. an liceat clericis vel laicis vsuras accipere. Non fo. 206.

Quinta. an elemosine sint de vsuris faciende? Non. fo. eodem.

Sexta. an vsurarii possunt penitentiam agere? Non. si habeant vnde possint restituere. fo. 207

Decimaquinta causa habe . viii questiones.

Prima. an ea que fiunt ab ignorantibus vel mente alienatis: sint eis imputanda? Non nisi culpa sua ad ignorantiam inuenerint. fo. 208

Secunda. an pro impensis patrocinādis liceat clericis munera exigere. sic f. 210

Tertia an per confessionem mulieris cum qua peccauit sacerdos sit condemnandus. Non fo, eodem.

Quarta. an die dominico debeant episcopi causas audire, Non fo. 211

Quinta: an negandi crimē purgato sit idscēda? Sic. si laborat infamia. f. eodē

Sexta. an in criminalibus confessio sit extorquenda? Non fo. eodem.

Septima an solus episcopus diaconū vel presbyterum deponere possit? Nō Folio. 212.

Octaua. si confessus vel conuictus de his que ante ordinationē commisit valeat ministrare? Non folio. eodem.

Decimasexta causa habet. vii. questiones. Et in ea quinta questio ponitur in tertio loco.

Prima an licet monachis officium celebrare? So. sic. cum permissiōe episcopi: et licentia abbatis fo. 213

Secūda. an liceat eis in capellis suis sacerdotes instituere? So. sic. si q̄s possideant pleno iure. fo. 220

Quinta. an episcopꝰ vel abbas iure territorii capellā valeat vendicare? So. non folio. 221

Tertia. an iura ecclesie p prescriptionem tollantur? So. sic. fo. 223.

Quarta. an ecclesia cōtra ecclesiam vel monasterium possit prescribere? So. sic. folio. 221.

Sexta. si quis in rē ecclesie ab aliquo detentam sua auctoritate irrepserit an cadat a causa? Solu. sic. sed non ecclesia folio. 223.

Septima. an liceat alicui ecclesiam de manu laici recipere? So. non nisi ecclesia vel monasterium habeat ius patronatus folio. 224

Decimaseptima causa hebet. iiii. questiones.

Prima an reus sit voti qui a proposito sui cordis recedit? Solu. sic q̄tū ad ecclesiā: nisi ore pronūciauerit fo. 227

Scdā an beneficia ei reddenda sint qui eis in infirmitate renunciauit? So. sic si non erat sui compos folio. 228

Tertia an liceat illi qui se monasterio tradidit postea ad propria redire? So. non. folio. eodem.

Quarta an discedens de monasterio sine sui abbatis licentia possit sua vendicare? So. non folio. eodem

Decimaocta. ca habet duas q̄stiōes

Prima an abbas factus episcopus acquirat ecclesie vel mōasterio? So. vbi fuit abbas acquisiuit monasterio: sed factꝰ episcopus ecclesie. folio. 232

adscēda..

Secunda an per episcopum abbas sit eligendus vel instituendus. So. ab episcopo est ordinandus: a fratribus vero eligendus fo. eodem

¶ Decimanona causa continet. ii. questiones.

Prima an episcopus debeat permittere clericos transire ad monasterium. So. sic folio. 235

Secunda si noluerit an liceat eis eo inuito transire? So. sic folio. eodem

Tertia an liceat canonicis regularibus transire ad monasterium monachorum. So. non sine licentia sui prelati fo. eo.

¶ Vigesima causa questio. iiii. predicit.

Prima utrum pueri traditi monasterijs sint cogendi ibi manere? Non nisi postquam venerit ad annos discretionis folio. 236

Secunda. si preter voluntatem parentum intrauerit monasterium an per eos inde possit extrahi. Sic. infra annum diem: si sint infra annos discretionis. folio 237

Tertia an qui inuitus cucullam induit cogatur eam retinere. Non nisi post consenserit. folio eodem.

Quarta an liceat ab vno monasterio ad aliud transire. Sic. folio 238

¶ Vigesimaprima causa habet. v. questiones.

Prima an clericus possit in duobus ecclesiis inscribi. So. non fo. 238

Secunda an liceat clericis a sua ecclesia ad aliam transire. So. non sine litteris vel licentia sui prelati folio. 239.

Tertia an liceat clericis suscipere procurationem secularium negociorum? Solu. non nisi causa pietatis. fol. eodem.

Quarta an liceat clericis vestibus fulgidis ornari? So. non folio. 240

Quinta qua pena sint puniendi clerici ad iudicium seculare fugientes? So. excommunicatione folio. eodem.

¶ Vigesimasecunda causa gerit questiones. v.

Prima an iuramentum sit prestandum? Sic causa necessitatis. folio. 241

Secunda an sit periurus qui iurat falsum et credit verum? Sic. propter intentionem fallendi. tamen postea dicitur contrarium. folio 242.

Tertia an liceat clericis denegare episcopo consuetam obedientiam? Non ante condemnationem. folio 245

Quarta an iuramentum illicitum sit seruandum? Non folio eodem

Quinta an periurus sit qui alium peierare cogit? Sic fo. 247

¶ Vigesimatertia causa habet octo questiones.

Prima an militare sit peccatum? Non si iuste fit. folio 249

Secunda quid sit bellum iustum? Quod fit edicto superioris repetendarum rerum: aut propulsandarum iniuriarum causa. folio 251

Tertia an iniuria sociorum sit armis propulsanda. Sic folio 251

Quarta an vindicta sit inferenda. Sic ab eo cuius interest. folio. 252

Quinta an sit peccatum iudici vel ministro reos occidere. Non causa iusticie. folio 263

Sexta an mali sunt ad bonum cogendi. Sic folio. 268

Septima an heretici sint spoliandi suis et ecclesie sue bonis. Sic folio. 269

Octaua an liceat clericis arma mouere. Non manu propria. nisi causa necessitatis. Folio. 270

¶ Vigesimaquarta causa habet questiones. iii.

Prima an hereticus aliquem possit excommunicare. Non folio. 274

Secunda an post mortem possit aliquis excommunicari. Sic pro heresi. fo. 280

Tertia an pro peccato domini eius familia possit excommunicari. Non sed interdicto supponi. fo. 281

¶ Vigesimaquinta causa habet ii. questiones.

Prima an auctoritate priuilegii quis contra ius commune valeat se tueri. So. sic folio 287.

Secunda an sequentia priuilegia derogent prioribus. So. sic si ex certa scientia fuerint concessa. folio 288

¶ Vigesimasexta causa questiones. vii. continet.

Prima an sint sortilegi qui sub ficto religionis nomine futura promittunt. So. sic folio. 291

Secunda an sit peccatum esse sortilegum. So. sic Folio eodem...

Tertia a quib⁹ gen⁹ diuinationis sumpsit exordium? So. a perſis. Fo. 292.
Quarta quot ſunt genera diuinatiōis? So. quattuor ſecundū numerum: duo ſecundum formam quod videre potes Folio eodem.
Quinta. an ſortilegi ſunt excommunicandi? Sol. ſic. fo. 283.
Sexta an excommunicatus ab epiſcopo poſſit reconciliari a p̄sbitero? Sol. non epiſcopo inconſulto: niſi in neceſſitatis articulo. Folio 296.
Septima an morientibus ſit penitentia imponenda? So. non tamē eſt eis innoteſcenda. Folio. 297

Uigeſima ſeptima cauſa habet queſtiones. ij.

Prima an cōiugiū poſſit eſſe iter vouentes? So. non. ſi votum ſit ſolēnizatum ſecus ſi ſimplex fuerit. Fol. 299.
Secunda an liceat ſponſo a ſua ſponſa recedere. So. non. ſi deſpōſatio ſit de preſenti. Folio. 303.

Uigeſima octaua gerit. queſtiōes. iij.

Prima an coniugium ſit iter īfideles? Sic. Folio 308.
Secunda an liceat conuerſo ad fidem ducere aliā viuente priore. Sic. ſi ſit diuiſus ab ipſa infideli. Folio. 311.
Tertia an bigamus ſit qui ante baptiſmum vnam vxorem ⁊ poſt aliā habuit? Sic. Folio. 312

Uigeſima nona cauſa habet duas q̄ſtiones.

Prima an ſit coniugium inter ſeruum ⁊ ingenuā? So. ſic niſi error impediat Folio. 312.
Secunda ſi prius putabat hunc eſſe liberum / ⁊ poſtea deprehēderit ipſum eſſe ſeruum: an poſſit eū deſerere? Sol. ſic. Folio. 313.

Trigeſima cauſa. habet. v. q̄ſtiones.

Prima an liceat reddere debitum vxori que filiū de ſacro fonte leuauit. Sic niſi ex ꝯſenſu vtriuſq; ſit factū. fo. 314
Secunda an ſponſalia contrahant inter infantes. Non. fo. 315.
Tertia an ſpirituales vel adoptiui filiū poſſint naturalibus copulari. Non. Folio. eodem.
Quarta an liceat alicui cōmatrē vxoris ſue ducere in vxorem? Sic. mortua vxore: ſi commaternitas matrimoniū preceſſit. Folio. 316.
Quinta an clandeſtina deſpōſatio maniſeſte preiudicet? Non apud eccleſiā. Folio. eodem

Trigeſima p̄ma cauſa habet tres queſtiones.

Prima an poſſit duci in vxorem q̄ prius fuit polluta per adulteriū? So. ſic: niſi adulter dederit ei fidem viuente viro: vel machinat⁹ ſit in mortē eius. fo. 327
Secūda an filia ſit inuita alicui in vxorem tradenda? Non. folio. 318
Tertia an poſt patris ſponſionem poſſit aliū nubere? So. ſic. ſi nō conſēſerit. folio. 316.

Trigeſima ſecunda cauſa habet octo

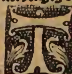
Prima an liceat ducere meretricem in vxorem ſic? Folio. 39
Secunda an ſit vxor appellanda q̄ ducitur incōtinentie cauſa? Non fo. 321.
Tertia an mulier ſequatur arbitrium aui liberi: an p̄ris ſerui? Aui. fo. 322.
Quarta an viuente vxore liceat alicui ex ancilla filios querere? Nō. fo. eodē
Quinta an ea que patitur inuita: pudicitiam perdat? Nō. Folio. 325
Sexta an adulter adulteram dimittere poſſit? Nō. Folio. 327.
Septima an viuente dimiſſa aliam accipere poſſit? Non. Folio. eodem.
Octaua ſi in hoc ſaltē īfidelem ducere poſſit ea conditione vt ad fidem conuertatur? Non. Folio. 329

Trigeſima tertia cauſa habet quinq; queſtiones.

Prima an propter impotentiam coeūdi ſit aliqua a viro ſeparanda? Sic. folio. 330.
Secunda an ſeparata poſſit ei nubere cum quo prius eſt fornicata? So. ſic penitentia peracta. Folio. eodem.
Tertia an ſola cordis contritione poſſit peccatum deleri? So. ſic vbi facultas confitendi non ſuppetit. Folio. 333

Notandum hic q̄ ratione huius tertie queſtionis mote: agitur de penitentia cuius tractatus per diſtinctiones vij. eſt diſtinctus.

Prima querit an ſola cordis contritio deleat peccatum? ſic / ſi cōfitendi facul-

Finis.

Decretū abbreuiatum in versibus.

Decreti totalis materia Per metra notat sequētia.

Decretū dñi Gratiani tres hʒ ptes pncipales. Pria ē de distinctiōib9 q̄ sutvna supra cētū. Et sigñas distinctiões sigñbꝰ seqntes luculent aperiūt

i Prima dabit cuiqȝ ius humanum/dominiqȝ.
ii Altera dat textum quo nosces iura quiritū.
iii Canonicoparia iura dat nomina terna.
iiii Quarta docet legum que causa:modusqȝ statuti.
v Ius naturale probat immutabile quinta.
vi Sexta notat vicium distinctio iudificatum.
vii Septima signat eos qui leges composuere.
viii Parte sub octaua mores/naturaqȝ pugnant.
ix Noua statuta tenet natura credere iuri.
x ¶ In decima regum leges canon superabit.
xi Canonis ⁊ secli:superatur legibus vsus.
xii Id quod roma tenet discretio sepe relinquit.
xiii Si perplexum te reddunt mala tunc minus imple.
xiiii Non facias leuia quo quis vitet grauiora.
xv Dictum canonis hec:⁊ apocriphe scripta notabit
xvi Suadet apostoli vim canonis ista teneri.
xvii Actor si papa:si concilium celebretur.
xviii Dicitur hic ꝙ bis synodus celebretur in anno.
xix Hec decretalis referat quid epistola possit.
xx Bisdena pape sanctorū dogmata cedunt.
xxi Inferior summum non iudicat hac prohibente.
xxii Romanam cunctis prelatam noscito sedem.
xxiii Ordinat hec omnes maiores/siue minores.
xxiiii Post examen honor est ordinis attribuendus.
l. cap. xxv Optat apostolus hic ꝙ sit sine crimine presul.
aplice xxvi Sit post baptisma contentus coniuge sola.
regle xxvii Nulli post factum licitum sit nubere votum.
et. ii. xxviii Ista sacratorum connubia pagina damnat.
xxix. Hac locus/⁊ causa/tempus/persona notantur.
xxx. ¶ Coniugium terdena probat contra manicheos.
xxxi Tangitur hic ꝙ contineant offerre volentes.
xxxii Desere presbiterum:qui scortum palam retinebit.
xxxiii Uxori:bigamo ve:sacer non traditur ordo.
xxxiiii Femina pontifici persona domestica non sit.
iii. ca. xxxv Non violentus presul sed sobrius esto.
iiii. c. xxxvi Instruit hec prudens ꝙ debeat esse sacrandus
xxxvii Hec prohibet legere gentilia metra sacratum.
xxxviii Scripturas sacras sacrandus scire iubetur.
xxxix Uult hec pontifices callere negocia secli.
xl ¶ Internis pars dena quater virtutibus ornet.
v. cap. xli Sit modus ingressu cunctis:verboqȝ:ciboqȝ.
xlii Clericus hospitiis peregrinos collocet omnis.
xliii Factis ⁊ verbis doctor sis:atqȝ pudicus.
vi. ca. xliiii Uites ingluuiem. conuiuia/siue tabernas.
et. vii. xlv Atqȝ caue quēqȝ palma:lingua ve ferire.
xlvi Respuit istavirum distinctio litigiosum
xlvii Non bene prepositos domui:cupidosqȝ repelle.
xlviii Abijcitur sacrandus in hac:si neophitus sit.
xlix Crimina non delet reliquorum crimine vinctus.

l ¶ An repararetur habet pars quinquagesima lapsus.
lx.ca. li Sacrari vetat hec homines quos pondera stringunt.
x.cap. lii Prepositus primo datur hic preposterus ordo.
xi. et. liii Est ratio ne quis anneros ordinet vllos.
xii. et. liiii Hec prohibet seruos sine libertate sacrari.
xiii. lv Cesos istaviros reicit/membrisqz carentes.
capi. lvi Comdemnatur in hac generatio presbiterorum.
lvii Qui baptizatur eger: manet ordinis expers.
lviii Hec vetat abbate monachos nolente sacrari.
lix Officium negat hec: nisi sit bene quisqz probatus.
lx ¶ In sacris presul vult sexagesima ꝙ sit.
lxi Non in pontifices laicos assumere debes.
lxii Clerus/plebs/princeps hic eligit. hec petit. hic vult.
lxiii Usurpans laicus idvt eligat audiat istam.
lxiiii Pars hec pontifices iubet a tribus esse sacrandos
lxv Cum dissensio fit, a pluribus edita stabunt.
lxvi Ut sacretur ab omnibus archiepiscopus/hec vult
lxvii Presbiter instituí valet hic presule solo.
lxviii Si dubius presul quos ordinet: hi resacrentur.
lxix Si benedictus erit: lectoratum dabit abbas.
lxx ¶ Expertes tituli pars septuagesima pellit.
lxxi Respice dicta patrum: ne promoueas alienum
lxxii Ulli non detur missoria: ni rogitetur.
lxxiii Illius hec nobis formā distinctio prebet.
lxxiiii Inuitus nullus erit hic ad sacratra hendus.
lxxv Distinguit tempus hec in quo promoueantur.
lxxvi Temporibus vult hec nos ieiunare quaternis
lxxvii Rectos indicat hec modulos interstitiorum.
lxxviii Ista dat annorum numerum quo promouearis.
lxxix Efficiunt papam fratres a cardine dicti.
lxxx ¶ Urbes presulibus pars octogesima tradit.
lxxxi Crimine ꝙ careat sacrandus in hac replicatur.
lxxxii Presul pauperibus dabis: ⁊ lapsos reparabis
lxxxiii Nunꝗ peccatis consensum des alienis.
lxxxiiii Sollicitus ꝙ sis. ⁊ monogamus iubet ista.
lxxxv Non presul fies: hospes nisi nosceris esse.
lxxxvi Corrigito voces des: sed non turpibus vllis.
lxxxvii Libertos/inopes/viduas defendere debes.
lxxxviii Respuitur clerus/opus exercens/⁊ auarus.
lxxxix Templorum titulos hec dispensare docebit.
xc ¶ Placat discordes par nonagesima fratres.
xci Arte parabis opes. si res templi tibi non sint.
xcii Hec plus corde probat domino ꝙ voce canendam.
xciii Hec dat obedire maioribus inferiores.
xciiii Sub leuita vices pape gestare valebit.
xcv Presbiteris presente licent hic presule multa.
xcvi Hic secli princeps non disponat bona templi.
xcvii Debet sacrata princeps defendere templa.
xcviii Uult ius muniri i peregrinos quinqz sigillis
xcix Uult hec pareri primatibus ⁊ patriarchis.
C ¶ Pallia prelatis donat centesima multis.
Ci Absit vt vna duos habeat prouincia patres

Decretum abbreuiatum i versibus.

Decreti secunde pars principalis est de causis.
que sunt.xxxvi. ¶Prima causa.
Habem causa prior symoniacam reprobabit.
¶Septem questiones prime cause.
i Delinquit qui res mercatur spirituales
ii Ingrediens templū non cogatur dare nummos.
iii Si pro prebendis dederis quid: dicere symon.
iiii Ignaros maculant natos delicta paterna
v Uult rigor vt liquat natus/sibi que pater emit.
vi. Ordinet ignaros si quos simon: tolerantur.
vii Heresis abiurata pati dat pontificatum.
¶Secunda causa.
Accusare docet ac appellare secunda.
¶Octo questiones secunde cause. Et i ea quinta precedit quartā.
i Si sit causa patens: iuris non queritur ordo
ii Nemo suis rebus dyudicet expoliatum.
iii Talio punit eos qui falso crimina ponunt
iiii Si cadit accusans: se non purget reus inde
v Per testes binas presul conuincitur aptos
vi Qui causas differt appellans reiiciatur.
vii Arguit inferior maiorem crimine vinctum
viii Mandato legis datur accusatio scriptis
¶Tertia causa.
Tertia restituens tempus dabit induciarum
¶Undecim questiones tertie cause
i ¶Singula restituit ius omnibus expoliatis.
ii Inducias debet varias spoliatus habere
iii Induciis varium dat tertia questio tempus.
iiii Accusare verum nequit hic vir turpis honestum
v Ipsa domestica vox nulli nocet/aut inimica
vi Sub censore reum proprio producere debes
vii Hic non condemnet/similis quem culpa remordet.
viii Solus pontificem iudex non iudicet vnqꝫ
ix Pellitur accusans absentem: testificansqꝫ.
x Submouet a reliquis testem/defectus in vno.
xi Mutus nunqꝫ sit delatio iure vetante.
¶Quarta causa.
Quarta quis accuset: quis possit testificari
¶Sex questiones quarte cause
i Accusare nequit reliquos anathemate vinctus
ii Impubes testis in causa criminis haud est
iii Qui nequit accusare: nequibit testificari
iiii Testis & accusans nemo simul esse valebit
v Non est stringendus anathemate/qui nequit esse
vi Pontificis delator agit ciuilia tantum
¶Quinta causa.
¶Quinta vocare docet: delatoremqꝫ ferire
¶Sex questiones quinte cause.
i ¶Mulctant scriptorem famosi flagra libelli
ii Est condemnandus semel/& bis/terqꝫ vocandus
iii Nemo procuret crimen. ciuilia curet.
iiii Presulis in synodo sit condemnatio sola.

v Celans crimen obest multo plus q̃ manifestans.
vi Aut caput/aut lingua delatori copuletur

¶ Sexta causa.

Sexta dat infames/delatos/atq; forenses.

¶ Quinq; questiones sexte cause.

i ¶ Infames nulli symoniacos reprehendant
ij Accusans verbo non vincis simplice presul.
iij Querere iudicium nunq̃ debes alienum
iiij Externi veniant si sit sententia discors
v Si cadit accusator: erit reus exoneratus.

¶ Septima causa.

Septima pontifice tangit cathedram repetentem.

¶ Due questiones septime cause.

i ¶ Presule viuente nullus det pontificatum.
ij Nec cathedram repetit presul: quam sponte reliquit.

¶ Octaua causa.

Octaua legit desertio põtifical'. ¶ Quinq; q̃stões viij. cãe.
i ¶ Uult ius ne statuat successorem sibi presul
ij Nullus amicorum michi prosit vt eligar inde
iij Detur ab electo vitandi cautio damni
iiij Linquendus non est (nisi sit sententia) presul.
v Ad dimissa redire nequis: pape sine scriptis.

¶ Nona causa.

Soluere nona vetat alienos atq; ligare.

¶ Tres questiones none cause.

i ¶ Proscriptus presul nequit ordinis esse minister.
ij Alterius patrie clerum tondere vetamus
iij Pontificis clerum primas non ordinet vllum.

¶ Decima causa.

Dena dat in sacra quid sumat episcopus ede.

¶ Tres questiones decime cause

i ¶ Basilice iuri subduntur pontificali.
ij Nullius templi presul fructus alienet.
iij Nil preter solidos presumat querere binos

¶ Undecima causa.

Prefigens vndena forum ligat: atq; relaxat.

¶ Tres questiones vndecime cause

i ¶ Non coram laico clerus producitur vllus.
ij Officiũ punit tales suspensio culpas.
iij Seu bona seu mala sit sententia dico timendum.

¶ Duodecima causa.

Templorum res: ac proprias bissena docebit.

¶ Quinq; questiones duodecime cause

i ¶ Clericus hic aliquid proprium prohibetur habere.
ij Accipiens vel emens templi res has sibi reddat.
iij Id linquas templo totum quod habebis ab illo
iiij Et re communi quesitas diuide terras.
v Si fortasse voles testari: de proprio des.

¶ Tredecima causa.

Tertia post decimam decimas ꝛ funera tractat

¶ Due questiones tredecime cause.

i ¶ Jus baptismali decima suadet dare templo
ij Tempora longa trahunt ius funeris et decimarum.

¶ Decimaquarta causa.

Improbat vsuras post denam quarta voraces.

¶ Sex questiones decimequarte cause

i ¶ Quisqȝ potest licite sua querere/dummodo nō plus.
ij Propria sit tibi sit ecclesia: testificare.
iij Si tulerat plus ꝙ dederit quis: fenus habetur
iiij Non petat vsuras laicus vel clericus vllas
v Ex male quesitis elemosina non fit egenis
vi Si mala parte tenet: digne non penitet vllus.

¶ Decimaquinta causa.

In dena quinta furor et mulier memorantur.

¶ Octo questiones decimequinte cause

i ¶ In furis penam non des: nam sat furor vrget
ij Pro patrocinijs non querat munera clerus
iij Sola voce nequis condemnari mulieris
iiij Nullas luce dei causas tractare valemus.
v Infami detur purgatio probra neganti.
vi Extorquenda rei penis confessio non est
vij Solus non tollit presul quem prestat honorem.
viij Ordine non sumpto tua te probra facta repellant

¶ Decimasexta causa.

In sexta decima monachi sacramina prebent

¶ Septem questiones decimesexte cause.

¶ Et in ea quinta questio tertiū locū occupat

i ¶ Vult hec ꝙ monachi pastores sint populorum
ij Pleno possessas dabit abbas iure capellas.
v Laicis iure templum non vendicat abbas.
iij Tollere templorum poterit prescriptio iura.
iiij Hec quadragena dabit domibus ius religiosis.
vi Usurpans sine iudicio rem: decidet a re.
vij Si tibi dat titulum laicus: non hunc retinebis

¶ Decimaseptima causa.

Septima post decimam prohibet dissoluere voto

¶ Quattuor questiones cause decimeseptime

i ¶ Nulli facta deo liceat dimittere voto.
ij Bonsaldus tenuit sua que dimiserat eger
iij Abbas ad propria monachum nunꝙ sinat ire
iiij Dum redit illicite que contulit ille manebit

¶ Decimaoctaua causa.

Fratribus abbatem bis nona dat instituendum.

¶ Due questiones decimeoctaue cause

i ¶ Si monachus fiat presul bona parta bipartit
ij Instituit presul abbates a grege lectos.

¶ Decimanona causa.

Dat decimanona presul clero monachatum.

¶ Tres questiones decimonone cause.

i ¶ Pontifices clerum non impediant monachandum.
ij Presule nolente claustrum bene clericus intrat.
iij Multos canonicos canon prohibet monachari.

¶ Uigesima causa.

Bisdena pueri tradantur religioni.

¶ Quattuor questiones vigesime cause.

i ¶ Quem pater offert si placet erit: cum sit adultus
ii Extrahit a claustro puerum pater illico/si vult
iii Cogitur inuitus nemo retinere cucullam.
iiii Strictius ad claustrum monacho transire licebit

¶ Uigesimaprima causa.

Ter septena docet vester gestare decentes.

¶ Quinq̄ questiones vigesimeprime cause.

i ¶ Prima sit ex titulo: sit commendata secunda.
ii Templum pontificis sine scriptis nemo relinquat
iii Hec prohibet clero tractare negocia seculi.
iiii Uestibus hic claris inhibetur clericis vti
v Si proprium linquas censorem sis anathema.

¶ Uigesimasecunda causa.

Jurantes falsum damnat bisdena secunda

¶ Quinq̄ q̄stiones vigesimesecunde cause.

i ¶ Tu non peccabis si iuras quando necesse.
ii Non est periurus iurans veluti putat esse
iii Pare maiori: q̄q̄ malus esse putetur
iiii Debent iurata mutari turpia si sint.
v Ad periuria si cogis periurus haberis.

¶ Uigesimatertia causa.

Bisdena terga tractentur bellica gesta.

¶ Octo questiones vigesimetertie cause.

i ¶ Ex iusta causa multis licet arma mouere.
ii Pro rebus licite bellum geritur repetendis.
iii Jus est/dum lesis sociis succurritur armis
iiii Inferri vindicta valet/ que crimina purget.
v Occidens iudex peruersos inde meretur.
vi Ad bona precipiunt compelli iura malignos.
vii Sacratis rebus sunt heretici spoliandi.
viii Si sis de clero: tu nunq̄ belliger esto.

¶ Uigesimaquarta causa.

Heresiarcharum dat nomina bisduodena.

¶ Tres questiones vigesimequarte cause

i Si sis hereticus tua sit sententia nulla.
ii Sunt post fata mali nonnunq̄ corripiendi.
iii Ob domini labem non damnetur domus eius.

¶ Uigesimaquinta causa.

Bisdena quinta sit lex priuata notata.

¶ Due questiones vigesimequinte cause.

i ¶ Tutum sit templum quod lex priuata tuetur.
ii Et si subsequitur lex altera/derogat illi.

¶ Uigesimasexta causa.

Bisdena sexta sunt sortilegi reprobati.

¶ Septem questiones vigesimesexte cause.

i Qui ventura sciunt per sortes sortilegi sunt.
ii Peccat qui scriptis vel sortibus abdita querit
iii A persis reprobe sumunt exordia sortes.
iiii Quattuor his genera varro fert sortibus esse.
v Cessent sortilegi/ne sint anathemate stricti.

vi Quando necesse subest vinctos a presule solues
vii Egris non dentur pene: sed notificentur.

¶ Uigesimaseptima causa.

Edocet an sponsas ducant ter noua vouentes.

¶ Due questiones vigesimeseptime cause.

i ¶ Si sit solenne dirimit connubia votum
ii Sponsum sponsa: virum non vxor deserit vnq̄.

¶ Uigesimaoctaua causa.

Bis dena octaua gentiles nubere nosces.

¶ Tres questiones vigesimeoctaue cause.

i ¶ Inter gentiles connubia dicimus esse.
ii Deserat vxorem vir christū despicientem
iii Uir post baptisma reliquam ducens bigamus sit.

¶ Uicesimanona causa.

Coniugium seruile tenet vigesimanona.

¶ Due questiones vigesimenone cause

i ¶ Coniugij vires persone dissipat error.
ii Inscia cui nupsit dimittat libera seruum

¶ Trigesima causa.

Terdena claret cognatio spiritualis

¶ Quinq̄ questiones trigesime cause

i ¶ Fonte leuans proprium puerum non vincula soluit.
ii Infantes prohibet ius coniugium celebrare.
iii Tu naturalem non iungito spirituali
iiii Uxor compatris vxoris non michi nubat.
v Ius clandestinum scio coniugium reprobare.

¶ Trigesimaprima causa.

Terdena prima mecho polluta negatur

¶ Tres questiones trigesimeprime cause.

i ¶ Ni certis causis mecham bene ducit adulter
ii Inuitam sponse non det natam pater illi.
iii Tunc nisi consensum dederit: reliquo bene nubit

¶ Trigesimasecunda causa.

An meretrix nubat: tangit terdena secunda.

¶ Octo questiones trigesimesecunde cause.

i ¶ Turpia linquentem bene ducit vir meretricem
ii Obstat coniugio sacra complenda libido
iii Liber auus neptem sponsat seruo patre natam
iiii Illicito prolem coitu querat sibi nullus
v Non sine mente caro fertur violata puelle
vi Non valet vxorem mechus vir linquere mecham
vii Non aliam ducas vxore superstite prima.
viii Non duc gentilem: si spondeat esse fidelem.

¶ Trigesimatertia causa.

Terdena terna friget et compunctio votum

¶ Quinq̄ questiones trigesimetertie cause

i ¶ Si vir sit gelidus/ab eo seiungitur vxor
ii Nubere mecha potest mecho seiuncta marito.
iii Queritur an crimen purget contritio sola.

¶ Tractatus de penitētia habens septē distinctiones hic inserit.

i Gratia diuina contritis crimina delet.
ii Perditur hic diuinus amor non in paradiso

iii Penam peccator bene pro viciis iterabit
iiii. Ista probat dimissa semel peccata redire.
v Ut purus fias: pro crimine plurima voluas
vi Crimina presbitero proprio dicas sapienti
vii Tandem letus erit qui continue gemet istic.

¶ Redeamus ad .i. ii. q̄stionē trigesimetertie cause.

iiii Reddito temporibus poscenti debita sacris
v Mens vtriusq̄ nisi sit: non bene continet alter

¶ Trigesimaquarta causa.

Terdena quarta nubit viuente marito.

¶ Due questiones trigesimequarte cāe.

i ¶ Morte viri dubia que nupsit/adultera non fit.
ii Reddatur primo coniunx hec nupta secundo

¶ Trigesimaquinta causa.

Cognatos gradibus numerat trigesima quinta.

¶ Decem questiones trigesimequinte cause.

i ¶ Cognatā ducat propriam pro coniuge nemo.
ii Omnes vxoris consanguineas reprobabis
iii Copula septennis gradibus talis prohibetur.
iiii Hic graduū numerus etates respicit orbis
v Truncus ponitur hic cum ramis/vt docet arbor
vi Edocet in testes assumi sexta parentes.
vii Filius esse nequit/incestu quem generasti
viii Dispensat solus coniunctis sanguine papa
ix Non bene seiuncta connubia prisca reformes.
x Non consanguineis prolem vidue dato primi

¶ Trigesimasexta causa.

Ultima de raptis tractabit causa puellis.

¶ Due questiones trigesimesexte cause.

i ¶ Raptum committes per vim rapiendo puellam
ii Hec tibi iungetur/pugnato crimine raptus

Decreto tertia pars adiungitur: que est de consecratione: quinq̄ distinctiones continens.

i ¶ Consecrat templa/missasq̄ canit tibi prima
ii Parsq̄ scd̄a sacri tractat sacramina panis.
iii. Feria sit terne: que post ieiunia ponit.
iiii Tempora baptismi distinctio quarta notauit.
v Frontes confirmās dabit vltima pneuma beatum

¶ Explicunt versus peculiares quib⁹ satis clare vniuersalis materia decreti comprehenditur.

¶ Questiones causarum sunt. 172.

Questio centuplex/ septuagesima duplex.
Est in causarum tractatu rite notata.

¶ Quot questiones habeat quelibet causa ostenditur per quinq̄ carmina sequentia. In quibus sunt tot dictiones quot sunt cause. scilicet. 36. Et q̄libʒ dictio causā vnā representat. Prima dictio primā cām. Scd̄a scd̄am. ꝛc. Itē quot sūt littere ī qualibet dictione: tot sunt q̄stiones sub illa causa per illā dictionē rep̄sentata. Uerbi gratia. prima dictio. s. discere q̄ primā cām rep̄sētat septem hʒ lr̄as. et hoc significat primā cām septē q̄stiōes cōtinere. Scd̄a dictio ē causarū vbi sunt octo littere: ad denotādū q̄ secūda causa hʒ octo questiones. ꝛ sic de aliis. ¶ Aduerte tamē q̄ superior nūerus significat causas: et inferior questiones. Uersus.

Prima cā ii iii iiii v
vii viii xi vi vi

Discere causarum quarumlibet ordine membra.

vi vii viii ix x xi xii xiii xiiii
v ii v iii. iii. iii v ii. vi.

Optes: vt doceo, sed non sis deses/ et anceps.

xv xvi xvii xviii xix xx xxi xxii
viii vii iiii ii. iii iiii. v v

Instanti dabitur quod tu vis, quod petis: illud

xxiii xxiiii xxv xxvi. xxvii. xxviii. xxix xxx
viii iii ii vii ii iii ii v

Efficies. Res id famatum te dat ad omnes:

xxxi. xxxii xxxiii. xxxiiii xxxv xxxvi
iii viii v ii x ii

Vsu doctrine tutum si constituas te.

¶ Carmina subiecta eādē prosis materiā complectuntur. neqȝ sunt minus salubria expolita.
Tempora labuntur vernantibus indita formis.
Diues te ledit res tua. nam miser es.
Sperne fluentia: respice cras ea non tibi sumes.
Multa recondis. cur? vt moriens ea des?
Da celer. est siquidem tutum. da preueniens te.

¶ Dominus Baptista de sancto blasio in repetitiōe prime rubrice decreti asserit nonaginta canones esse super tria milia ponens tales versus.
Si numero recte/ ter millenum caput in se.
Atqȝ decem nouies/ decretum nosco tenere.

¶ Cause decreti sunt triginta sex.

Sub magni longa decreti parte secunda.
Sex et triginta causas reperire licebit.

¶ Cause ipse .xxxvi. patēt p .xxxvi. vocabula in septē subiectis versibus posita ex quibus nō tm̄ numerū/ sed etiam principalē materiā cuiuslibet facile cognosces. Quilibet quinqȝ vocabula complectitur: dempto vltimo qui sex habet.

i ii iii iiii v

Symon[a] appellat[b] spoliatus[c] teste[d] libello[e]

vi vii viii ix

Infames[f] viuens[g] successor[h] solue[i] regendo[k].

xi xii xiii xiiii xv

Censuram[l] testor[m] funus[n] fenus[o] furiosus[p].

xvi xvii xviii xix xx

Monachus[q] occidit[r] abbates[s] claustra[t] volentes[v].

xxi xxii xxiii xxiiii xxv

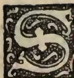
Commendat[x] iurans[y] bella[z] heresis[?] inuiolata.

xxvi xxvii xxviii xxix xxx

Sortilegus[b] sponsis[c] infidis[d] seruiat[e] infans[f].

xxxi xxxii. xxxiii xxxiiii. xxxv xxxvi.

Mecha[g] coit[h] mente[i] dubitans[k] gradib9[l] rapiente[m]

Secunda pars decreti ubi tractantur cause quia longe prolixior et difficilior est reliquis: ideo diligentius pro eius cognitione elaborandum est. Illius profecto obscuritatem paucis elucidatam conspiciet qui ea que hic inpressa diligenter annotauerit.

ᵃ**Symon.** Symoniacus est et peccatum committit qui spiritualia vendit. damnentur episcopi per pecuniam facientes ordinationem et tunc lepram non officium conferre dicuntur. Simoniacorum sacramenta effectum gratie non habent. Sacerdotes digniores facilius quam reliqui a deo exaudiuntur. Et ibi de dignitate verbi christi quod eius corpori equiparatur. c. interrogo. Et in fine de crimine concussionis tractatur. ii. ¶ Symonia committitur si pro ingressu monasterium pecunia exigatur vel exacta persoluatur. Ecclesiastica stipendia accipere non debet qui bonis patrimonialibus sustentari potest. c. clericos iii. ¶ Symonia an committatur si preben de emantur? Inuestitura ecclesie a laicis fieri prohibetur. c. saluator. iiii. ¶ Symonia paterna an sit ignoranti filio nocius? Et ibi tractatur an pro crimine vnius alter penam patiatur. v. ¶ Simoniace acquisita ecclesia per patrem an possit per filium licite obtineri Item an possit filius fungi ordinatione quam paterna pecunia est assecutus? vi ¶ Simoniacus est qui pecuniam largitur vt eligatur. vii. ¶ Symoniaci in ordine male accepto penitentiam agere non possunt et ibi principaliter tractatur an ab heresi redeuntes sint in suis ordinibus et dignitatibus recipiendi. Et quod decreta possunt temperari et canones quandoque relaxari.

ᵇ**Appellat.** Appellare non est opus a sententia a non suo iudice lata quia talis sententia nulla est c. in primis. circa fi. Et in prima questione huius secunde cause principaliter tractatur an ordo iudiciarius sit in manifestis obseruandus. Et quod excommunicatio non est ferenda antequam causa fuerit examinata. c. nemo. Et iudex peccatum sibi soli notum damnare non debet. c. si peccauerit. i.

¶ Appellare posset spoliatus si ante restitutionem sibi factam accusatori respondere cogeretur. Nullus enim debet accusari dum suis rebus fuerit spoliatus iii. ¶ Appellandus est calumniator qui scienter falsa crimina intendit. preuaricator qui vera crimina abscondit. Tergiuersator qui in vniuersum ab accusatione desistit. §. notandum. Et in hac tertia q. principaliter tractatur qua pena feriendi sunt qui in accusatione deficiunt. v. ¶ Appellatur purgatio quedam vulgaris/quedam canonica Et ibi tractatur an deficientibus accusatoribus reus sit ad purgationem cogendus. iiii. ¶ Appellatur testimonium sufficiens quod ore duorum vel trium firmatur. Et ibi tractatur principaliter quot testes requiruntur non tantum ad conuincendum episcopum sed etiam contra quemlibet clericum. vi ¶ Appellatio est remedium contra causas viciatas. Appellatio infra decendium debet interponi. c. anterior. Et ibi de libellis dimissoriis: et de iudicibus a quibus appellare non licet vii. ¶ Appellat quis altero maior non ratione dignitatis sed vite. c. quamquam. Dignitas ei non facit episcopum: sed vita. c. non omnes episcopi Et ibi tractatur principaliter an laici possint episcopos accusare. Christiani per infideles accusari non possunt/nec sacerdotes per eos qui ad sacerdotium prohibentur eligi viii. ¶ Appellatur et dicitur accusatio rite facta quando fit in scriptis. Et regulariter accusator se debet inscribere ad penam talionis preterquam in sex casibus in summa positis.

ᶜ**Spoliatus.** Spoliatus et electus ante omnia venit reintegrandus. c. reintegranda. Boni a malis semper molestantur. xi. ¶ Spoliatus et electus postquam fuerit restitutus: quas in ducias debet habere antequam cogatur in iudicio respondere. Et ibi in summa videas de multiplicitate induciarum. iii. ¶ Spoliatis episcopis et aliis ad iudicium venientibus inducie sunt prestande. iiii. Spoliati communione ecclesie et anathematizati: infames: incestuosi: sacrilegi: detractores: et multi alii sunt ab accusatione repellendi. Et ibi dicitur quod anathema differt ab excommunicatione. c. engeltrudam.

v. ¶ Spoliatis et aliis quibuscunque inimici iudices esse non possunt/nec accusatores nec testes. vox enim inimicorum contra nullos est audiēda. Dicitur etiam ibi quod testes familiares et domestici et etiam consanguinei non sunt contra extraneos producendi. vi. ¶ Spoliatus et quilibet alius si aduersarium vult conueniri ipsius forum sequi debet. c. pulsatus. Nec ipsi dampnari. nec cōsilia celebrari possunt sine pa. vii. ¶ Spoliati et alii volentes litigare non debent aduersarios suos coram infamibus trahere. qm̄ tales. s. infames et criminosi non possunt esse iudices. Solus enim ille iudicare debet aliosque nichil in se habet reprehēsibile. c. iudicet. viii.

¶ Spoliationem vel alium reatum cōmittens episcopus / a quot episcopis est iudicandus. ix.

¶ Spoliatorum et aliorum testes testimoniū dicant de his tm̄ que phitialiter et veraciter nouerunt: nec contra absentes sunt producendi. Absentes enim nō debent iudicare nec accusari. x.

¶ Spoliatorum et aliorum testes in vno deficientes an sint in aliis dimittendi Et accusans de pluribus criminibus si in vno deficiat an in aliis admitti debeat?

xi. ¶ Spoliati accusantes suos spoliatores et inuasores ab eis accusari non possunt. quoniam accusati nisi prius se purgauerint alios accusare non possūt

b Teste. Testes iuris dispositione excommunicati non possūt ad accusationem admitti.

ii. et iii. ¶ Testis esse non potest qui adhuc xiiii. annum nondum peruenit. Testificantem personam assumere non potest qui ab accusatione prohibitus est.

iiii. ¶ Testis accusator et iudex aliquis simul esse non potest.

v. ¶ Testātur iura illum non esse communione repellendum: qui die statuta ad causam venire non potuit.

vi. ¶ Testis est iuris dispositio deficientem in episcoporum accusatione nō posse decreto agere: nisi in ciuili et proprio dumtaxat negocio.

e Libello. Libello famoso vtentes et ipsum contra aliquē scribentes qualiter puniendi sunt?

ii. ¶ Libellum diffamatorium scribens aut aliter reus tribus citationibus debet in ius euocari. Et per scripta nullius accusatio debet suscipi. iii. ¶ Libelli famosi scriptor aut aliter criminosus an admittatur in iudicio per procuratorem? iiii. ¶ Libellus accusatoris si in episcopum datur. i. si episcopus accusetur / eius causa a. xii. episcopis audiatur? v. ¶ Libellum famosum scribentes aut aliorum crimina sponte cōfitentes non debent ad accusationem admitti. c. illi. Et ibi habetur quod nec qui parcit est amicus; nec qui verberat est inimicus. c. non omnis. vi. ¶ Libellum famosum in alterum scribens aut alteri crimen inferens / qua pena ferietur si crimen illatum non probetur?

f Infames. Infames excommunicatos et criminosos a sacerdotum accusatione ius repellit. Et ibi tractatur qui dicantur infames. c. infames. ii.

¶ Infamis est quodammodo episcopus et reprehendendus qui sibi soli dicit aliquem crimen suum fuisse confessum. Et ibi dicitur quod episcopis alios accusantibus non creditur nisi probent quod obiiciun. iii.

¶ Infamē quodāmodo dicimus et reprehendēdum qui ponit falcē in messē alienam. c. i. Et ibi dicitur quod alicui alterius parrochianum iudicare non licet Et quot ciuitates vnaqueque prouincia habere debeat. c. scitote. Et quod episcopus iudicio primatis et non aliorum se subiicere debet. iiii. ¶ Infamis aut criminalis accusatio si iponatur epo. i. si episcopus criminaliter accusetur et epi comprouinciales de causa cognoscentes sint in sententia ferenda discordes quid iuris? v. ¶ Infamis esset quodāmodo et reprehendendus iudex qui vellet reum cogere ad probandum/ accusatore in probationibus deficiēte quia negatiua per rerū naturam est improbabilis. c. accusator.

g Viuens. Viuens si adhuc sit episcopus: alius sibi succedere non valet nec in eius locum

subrogari. quod verum est nisi esset depositus: vel de licentia pape renunciasset: aut per ambitionem se ad aliã ecclesiam transtulisset. Epõ autẽ egrotanti aut nimia senectute grauato dandus est coadiutor. Eps ecclesiã suam deserere non debet. c. sicut vir. nec etiã est a suis subditis relinquendus. c. denique Prelati duo in vna ecclesia esse nõ debent. c. in apibus. Beatus Augustinus accessit et non successit valerio hipon. episcopo. c. non autẽ. ii ¶ Uiuens epus aut sacerdos q̃ pro egritudine a missarum celebratiõe abstinuit: an possit celebrare recuperata sanitate? Et ibi habetur de morbo caduco laborantibus.

b **Successor.** Successor an possit eligi ab epõ viuente: hoc est an successorẽ sibi possit eps eligere? Et ibi habetur q locus regiminis est fugientibus offerendus. Et episcopari potest q̃ prodesse desiderat c. qui episcopatum. ij.

¶ Successor episcopi mortui non est eligendus i numerum donis aut amicorum patrocinijs. iij.

¶ Successor epi an post electionẽ tenetur iuramentum prestare pro indẽnitate ecclesie? iiij. ¶ Successus seu prosper euentus denegatur clericis q̃ ante sententiam suspensionis vel depositionis a suo epõ discedere presumunt. In tales enim ferenda est censura. v.

¶ Successus non continget episcopo a sede apostolica vocato/si ad propria reuertatur nisi prius fuerit purgatus et apostolicis litteris munitus.

i **Solue.** Solue et solui procura te ipsum o prelate excõmunicate: alias nõ poteris ordinare: nec tua ordinatio erit rata. ii. ¶ Soluti sũt clerici vnius prouincie a prelato alterius adeo q archiepiscopus/primas/ vel patriarcha clericos alterius puincie non potest ordinare. iii. ¶ Soluere vel damnare subditos suffraganei nõ licet archiepiscopo illo inconsulto. Soluit papa ab alijs excommunicatos et cuiuslibet ecclesie clericos potest ordinare. Est enim ordinarius ordinariorum. c. cuncta per mundum. ibidem.

k **Regendo.** Regendo vnamquamque parrochiã: et res ipsius disponendo facit episcopus quod debet. c. regenda. et c. nouerit. Regendi sunt subditi per episcopos visitantes. vt. c. placuit. ij.

¶ Regendi officium episcopus transgreditur si bona ecclesiarum vsurpare nititur: quis de illis precarias facere possit. iii. ¶ Regendi sunt subditi sine exactionibus. Et ibi de cathedratico quãtũ nomine ipsius valeat episcopus habere.

l **Censuram.** Censuram formidare debent qui clericos ad iudices seculares trahũt. c. inolita. et. c. placuit. Et ibi de coniuratoribus et eorum punitione. ii.

¶ Censura ligatus. i. excommunicatus vel suspensus celebrans est depositione dignus. iii.

¶ Censura siue iusta siue iniusta est timenda. Censura ligati sunt vitãdi plus q̃ pagani. c. ad mensam. Censura ecclesiastica feriri debet et ore demonũ decerpi qui suo episcopo est inobediens. c. absit. Censuram ex ira proferẽs grauiter delinquit. c. ira. et. c. cum apud. Censura siue sententia vel iudiciũ quattuor modis puertitur. c. quattuor modis. Censura feriendi sunt et iude proditori comparandi qui veritatem negant et occultãt. c. quisquis. et. c. abijt iudas. Censura siue sententia iniuste plata viribus caret. Episcoporum preceptis non semper obediendum est. Censure seu anathematis forma habetur in. c. debent.

m **Testor.** Testari seu testamẽta facere cum de proprio liceat et permittatur clericis proprium habere. Clericis causas agere non licet. c. duo sunt genera christianorũ. ii.

¶ Testamenta cõdentes clerici an possint quibus voluerint ea relinquere q̃ de bonis ecclesie acquisiuerunt?

¶ Testatur multiplex canon illos esse grauiter puniendos qui res et predia ecclesiastica inuadunt.

¶ De bonis ecclesie quattuor sunt portiones faciende. ca. quattuor.

Et ibi ex rerū alienatio an sit permissa. c. sine exceptione. ꝛ. c. terrulas. Liberti ecclie an possit ab ea discedere. Res sacre ex quib⁹ causis alienari valeant? c. aurū habet ecclesia. pauperibus est prouidendum. c. gloria episcopi. iii. ¶ Testamentum an facere possint illi q̄ prius neihil habentes: tēpore sue administratiōis aliqua acquisiuerūt ꝛ q̄d iuris de talibus bonis. iiii. ¶ Testamēta an facere possint clerici de bonis ex suis et rebus ecclesie quesitis? v. ¶ Testamēta facere de rebus ecclesie an sit permissum sacerdotib⁹? Et quis succedat eis ab intestato?

ⁿ Funus. Funera et exequias suas celebrare et decimas soluere vbi debent illi qui se de vna diocesi aut parrochia ad aliam transtulerūt. ii ¶ Funerandi iura an possint prescribi? Funera. i. corpora mortuorum vbi debent sepeliri? Et an pro sepultura aliquid possit exigi? Funerum. i. mortuorum anime quattuor modis soluūtur. c. anime. Funera id ē corpora mortuorum deflēda non sunt. c. q̄ preposterum.

ᵒ Fen⁹ Fenus siue vsuram quodammodo committit et peccat: q̄ vltra debitum exigit. c. quod debetur. Et ibi principaliter tractatur an clerici possint sua repetere et pro illis litigare. ii. ¶ Funeraria causa sine criminali/aut etiam ciuili/ an possint produci testes domestici? Et an clerici possit pro sua ecclesia testificari? iii. ¶ Fenus seu vsura committitur si preter sortem aliquid exigit. iiii. ¶ Fenora seu vsuras nec clericis nec laicis licet exercere. v. ¶ Fenora seu vsure an sint apte vt inde fiant elemosine? vi. ¶ Feneratores ꝛ vsurarii veram penitentiam agere non p̄nt nisi restituāt q̄ rapuerūt.

ᵖ Furiosos Furiosos punire non decet ex his que faciunt cum sint mente alienati. Et ibi habetur de loth. et aliis ebriosis. ii. ¶ Furiosis clerici quodammodo comparādi essent: si pro patrociniis impēsis munera exigere vellent. iii. ¶ Furioso iudex comparari posset: qui ex mulieris confessione clericum condemnare vellet. Regulariter enim mulieres contra clericos testimonium ferre nō possunt. iiii. ¶ Furiosi quodammodo sunt ecclesie ministri: qui dieb⁹ dominicis et feriatis causas tractare volunt. v. ¶ Furioso similis dici posset iudex q̄ neganti purgationem indiceret nisi in famia laboraret. vi. Furoris quodammodo plena res esset: si a ministris et subditi confessio cruciatibus extorqueretur. Juramenta quedam sunt irritanda: quedam relaxanda. c. auctoritatem ꝛ. c. alius. in quo ca. habetur ꝙ solꝰromanus pontifex regem francie tanq̄ inutilem deposuit. Excommunicatis fidelitas seruanda non est. vii. ¶ Furiose procederetur si diaconus vel presbiter sine concilii examinatione deiiceretur. viii. ¶ Furore quodam plenus censetur qui carnis fragilitate ante ordinationem lapsus et in iudicio confessus vel conuictus: post ea presumit offerre et in ordine suscepto ministrare: quod verum est de crimine deposito.

q Monachus nem inducente. Monach⁹ an pōssit licite officia populis celebrare: penitentiam dare ꝛ baptizare. Decime de consensu episcopi sacerdotibus dari debent. c. reuertimini. ii. ¶ Monachi an possint in suis capellis presbyteros instituere. iii ¶ Monachorum et ecclesiarum iura an per prescriptionem tolli possint. iiii. ¶ Monachi an possint p̄scribere contra ecclesias ꝛ prelatos seculares. v. ¶ Mōachi et prelati res ecclesie sua auctoritate repetere non valent. vi. ¶ Monachi/ episcopi/et alii p̄lati si sua auctoritate vsurpant que ad se pertinere putant: an cadant a causa. vii. ¶ Monachi ꝛ abbates an possint retinere ecclesias: decimas: ꝛ iura patronatus de manib⁹ laicorum sibi concessa sine episcopi consensu. Et ibi habetur ꝙ episcopus habet dispositionem omnium ecclesiarum que in sua diocesi constitute sunt. c. omnes. basilice. Et etiam ibi plane de iure patronatus. c. quicunq̄. c. filiis. ꝛ. c. decernimus.

ʳ Occidit. Occidit seipsum spiritualiter qui a voto resilit. ii. ¶ Occidit quodammodo temporaliter seipsum qui suum resignat be

nesciunt. sed si in infirmitate resigna = uit: an sit ei restituendū postq̄ conua= luerit. Et ibi habetur q̄ ante probatio nem triennii nullus in monasterio de bet suscipi. iij. ❡ Occidit alaȝ suam mo nachus ad propria rediens postq̄ se ꝛ sua mōasterio tradidit. iiij. ❡ Occidēs vel percutiens clericos diabolo suadē te est excommunicatus ipso iure. c. si quis suadente diabolo. Et ibi habetur q̄ ecclesie concessa non sunt reuocan= da: et qui talia aufert sacrilegium cō= mittit. Et ecclesie iminunitas nō est vio landa.

Abbates. Abbates aut mōachos factos episcopos ius obligat ad relinquendum quod ante habuerunt/ monasterio quod post /ec clesie proprie. c. statutum. ii. ❡ Abba= tes sunt a propriis fratribus eligendi et non ab episcopis. Abbates expelle= re non est permissum monachis: neq̄ commatrices facere Abbates et mona chos possunt episcopi visitare et con= ditiones exigere tempore dedicatio= nis constitutas. Abbates et monachi cum sanctimonialibus habitare nō de bent quia ferruum cōmixtio est pericu= losa. c. diffinimus.

Claustra. Claustra siue religiōeȝ intrare volentibus clericis non est a suo episcopo denegandus ingressus. ii. ❡ Claustrum ingredi clericis per= mittit etiā episcopo inuito. iiii. ❡ Clau strum vnum petere altero derelicto an sit permissum monachis et regulari= bus canonicis sine permissiōe abbatū

Volentes. Volentes et sponta= neos monasterium intrantes pueros an cogant intra re= ligionis propositum tenere. Volun= tarie puelle virginitatis propositum suscipientes nuptias eligere non pos= sunt. ii. ❡ Voluntate patris spreta si fi= lius religionem ingreditur/ an a pa= tre reuocari possit. iii. ❡ Voluntarie habitum religionis suscipientes illum deserere: non possunt sed qui coactus ingreditur nullo modo obligatur. iiii ❡ Volentes religiosi ad arctius mo= nasterium transire non sunt impedi= endi.

Commendat. Commendataȝ vnam ecclesiaȝ potest habere clericus in altera inti= tulatus. Commendandi sunt clerici q̄ in vna et non in pluribus ecclesiis vo= lunt cō scribi Et ibi habetur q̄ duos e= piscopatus potest quandoq̄ quis ha= bere. c. relatio. ii. ❡ Commendandi nō sunt clerici qui sine litteris dimissoriis de vna ecclesia transeunt ad alteram. Matrimonium spirituale contrahitur inter curatum ꝛ ecclesiam suam que nō debet esse scortum. c. sicut. iii. ❡ Com= mendatio nulla sed potius vituperiuȝ est clericis qua secularium negociorū procuratores esse volunt. iiii. ❡ Com= mendandi sunt clerici qui vestibus si= bi congruentibus vtuntur: vnguenta ꝛ fulgida vestimenta fugiētes. ii. ❡ Cō mendare non debemus clericum qui a suo episcopo depositus imperatorem aut iudicem secularem adit.

Jurans. Jurans verum non pec cat: sed sec9 si pelerat: et per creaturas iurare non licet. ii. ❡ Jurans falsum quod putat veruȝ an sit periurus: quot comites habeat iu= ramentum: et quot sunt genera men= dacii. iii. ❡ Periurium prelatum ꝛ cri= minosum ante sententiam diffinitiuam derelinquere non licet. iiii. ❡ Juramē ta illicita an sint seruanda. v. ❡ Pelera re et contra iuramentum suum venire qui cogit aliquem licet periurus non sit: tū mortaliter peccat. In qua etate quis cogatur iurare: et ibi ponitur for ma iuramenti fidelitatis. c. de forma.

Bella. Bella committere seu mili tare an sit peccatum. ii. ❡ Bellum quod dicatur iustum? ❡ Bella an debeant cōmitti pro repel= lenda sociorū iniuria. iiii. ❡ Bella nō sē per sunt exercenda contra malos. Ma li enim sunt quandoq̄ a bonis toleran di et non abiiciendi. Quedam tū mala sunt repellenda et punienda: quedam tollerenda. Mali sunt medicinali seue ritate ad bonum cogendi vt nabucho donosor. Et heretici etiam inuiti sūt ad salutem trahendi. Bellis sunt coer= cendi ecclesiastice religionis inimici. ❡ Bella qui deo auctore gesserunt:

preceptis non occidendi minime transgressi sunt. Et ibi an mali sint occidendi. habens gladiū potestatem potest occidere si hoc faciat amore iusticie.
vi. Bella et coactiones debent exerceri in malos vt teneant bonum iam susceptum. Non autem sunt ipsi mali ad bonum non susceptū cogendi. vii. Bella si iusta sint pūt heretici et omnes hostes licite suis rebus spoliari. viii. Bella an possit per clericos committi / et an possint clerici arma sumere. Qui sacramenta vel tractant iudicium, sāguinis agitare non debent.

Heresis. Heresis q̄lz ab ecclesia romana destruitur hereticus an possit alium excommunicare priuare vel sententia notare. Excōmunicatus alium excommunicare non potest. Hereticorum consortia et eorum sacrificia non sunt a catholicis fugienda. ii. Heretici etiam post mortem sunt excommunicandi Ecclesia viuentes et non mortuos an ligare possit vel soluere. iii. Hereticus si dominus est aut alio crimine irretitus an possit excommunicatio ferri in familiam suam pro delicto ipsius domini: et in filium pro peccato patris.
Excommunicandi sunt qui corrigi nolunt. et etiam illi qui duas vxores habent: testes falsi homicide: et multi alii. Hereticorum tandem varie species ponuntur.

Inuiolata. Inuiolata debēt esse roma. pontifi. statuta et censure. Inuiolati maneant sacri canones: quos qui violant in spiritum sanctum blasphemant. Inuiolata seruentur sanctorum statuta et eorum regule in synodo cōstitute. ii. Inuiolata custodiantur ecclesiarū et archiepiscoporum priuilegia. Inuiolati conseruentur presules a suis ciuitatibus. Ciuitas enim violans et occidens episcopum suum: episcopali dignitate priuaf. c. ita nos

Sortilegus. Sortilegus quis sit siue qui dicantur sortilegi. ii. Sortilegum esse an sit peccatum sortibus an sit credendum. et. iii. Sortes siue diuinationes a quibus exordium sumpserunt. Et de multiplici genere diuinationis: et quot modis demones futura prenoscunt. v. Sortilegi vel diuinatores an sint excommunicandi si cessare noluerint. Sortilegia et magicam artem debent episcopi eliminare. Sortilegiis vel maleficiis nullo pacto debent sacerdotes operam dare aut abūtendi sunt. vi. Sortilegus vel alius ab episcopo excommunicatus an per alium ipso inconsulto possit absolui: Et an presbiteri possint reconciliare penitentes. Penitentia morientibus non est denegāda etiam a simplici sacerdote. vii. Sortilegis et aliis morientibus non est penitentia imponenda sed bene innotescenda. In penitētiis imponendis multa sunt consideranda. Melius est sacerdotem penitentiam imponentem esse nimis misericordē q̄ nimis seuerum. Sortilegi sunt et excommunicati qui dies et menses et annos pagarorum ritu obseruant.

Spōsis. Sponsis vel se deo dedicantibus et virginitatem vouentibus nuptias cōtrahere non licet. Spōsalia de presenti siue matrimonia per vouē. solenniter ptracta non tenēt. ii. Sponsa vnius an possit a suo spon. recedere et alii nubere: Sponsa sine consensu sponsi et econtra religiosam vestem suscipere non potest post copulam carnalem secus ante. Sponsalia vera an fuerint inter Joseph et Mariam. Sponsam alterius nullus rapiat / et ibi alia quid de raptu.

Infidis Infidis seu infidelibus piu. contrahe. licet / et inter eos dicit esse matrimo. licet non sit ratum infidelis vxorvirum cogens ad malum licite dimittitur. Infidelium vt iudeorum pul. et etiam coniu. sunt a christicolis vitanda. ii. Infidelium vnus si conuertatur ad fidem: altero remanente in infidelitate/ an possit ad fidem conuersus alii se copulare. iii. Infidelis qui ante baptis. vnam vxorem habuit et post baptisma aliam: bigamus est censendus. nec potest esse episcopus. ca. acutius. ibidem.

Seruiat. Seruire astrictus vt pu ta seruus si contrahat

est libera que per errorem putabat eum libe. non est inter eos cōiu. quia error personae et conditionis impediunt et dirimunt: secus autem est de errore fortune et qualitatis. ii. ¶ Seruum sciens acceptum in maritum non potest mulier dimittere. secus si ignoranter. Serui pūt matrimonia contrahere.

Infans. Infans proprius si teneatur a patre in sacro baptis. licet per tale factum sue uxori cō pater efficiatur: non propter hoc ab ipsa uxo. separabitur nisi ad seruandam continentiam possit induci.

ii. ¶ Infantes spon. contrahere neque unt: quia in illa etate consentire non possunt.

iii. ¶ Infātes siue filii spirituales vel adopt. an possint naturalibus per matrimo. coniū. iiii. ¶ Infantem siue filiū aliquem non debet uxor simul cum viro suo in baptis. suscipere. c. si. qr esset commatres Et ibi dicitur ꝙ non potest quis ducere in uxorem reli. cōpactris sue uxoris: nec etiam duas cōmatres.

v. ¶ Infantibus si conceditur nup. contra ipsorum et quorumcunqꝫ aliorum nup. seu matri. non debent clam fieri sꝫ publice. et sic non debent esse clāde. Tandem instruuntur iudices ad cunctar imandum.

Mecha. Mecha siue adultera et ab aliquo per adulte. pol. an possit per eum duci in uxo. Et ibi matrimo. secun da conceduntur. c. ꝙ si dormierit.

ii. ¶ Mecham sepe mulierē efficit coactio. et ideo nulla mulier est cogenda nubere: quia in matrimonio animꝰ plena libertate potiri debꝫ et gaudere. Nō licet viro uxorem deserere vt fecit lotharius. iii. ¶ Mechie notam an dicantur incurrere filii et filie qui post sponsionem parentum cum aliis contrahūt hoc est an filii et filie post promissio

iiii. ¶ Coitus siue incontinentie causa dicta an sit coniunx appellanda? Abortum procurantes an sint homicide.

iiii. ¶ Coitui siue copule coniugali apta puella si habet patrem seruum et auum liberum: in matrimonio contrahendo sequatur de honestate arbitrium aui et non patris qui liberum non habet arbitrium cum sit seruus.

iiii. ¶ Coitu ancillari et illicito nō licet prolem querere. viuente enim uxore ex quacūqꝫ causa: neqꝫ ex ancilla neqꝫ ex alia licet prolem procreare. Mechie nomie omnis illicitus concubitꝰ intelligitur. c. meretrices.

v. ¶ Coire coacta et per violentiam accepta an perdat pudicitiam et virginitatem: carnis virginitas non seruatur si mens corrumpitur Viro uxorem extra fornicationis causam delinquere nō licet.

vi. ¶ Coiens vir cum aliis et sit adulter uxorem adulteram dimittere non pōt.

vii. ¶ Coitus seu fornicationis causa dimittens uxorem ea viuente aliam ducere non potest. Coitus contra naturā et cum personis coniunctis est grauissimum peccatum.

viii. ¶ Coitum siue incontinentiam incurrere non debet aliquis vt aliqua ad fidem conuertatur. Et sic non licet ducere uxorem infidelem sub ea conditione vt conuertatur et fidelis efficiatur.

Mente. Mente seu voluntate mulier cupit vt fiat mater et habeat liberos: tamen si eius vir est frigidus et maleficiatus: an propter hoc sit ab eo separanda?

ii. ¶ Mens et voluntas est mulieri post mortem viri cum illo contrahere cum quo prius fornicata fuit an possit? Viro uxorem dimittere propria auctoritate et sine iudicio ecclesie non licet

iiii. ¶ Mentis scrupulo cessāte an possit maritus tēpore orationis ꝛ penitentie vxori debitū reddere. Et ibi habet ꝙ tēpore quadragesimali nuptias celebrare non licet. v. ¶ Mens ꝛ voluntas est viro continentiam vouere non potest hoc facere sine consensu vxoris tacito vel expresso: nisi sit sponsa nondū cognita. Mulier viro debet subesse cū vir sit caput mulieris. c. hec imago.

k **Dubitans.** Dubitans vxor de morte mariti ꝛ credens illum esse mortuū si cōtrahat cū alio an dicat rea adulterii. iii. ¶ Dubitans mulier de morte mariti si cū alio contraxit ꝛ postea maritus eius redijt an sit cogenda ad eum redire ꝛ secundum dimittere?

l **Gradibus.** Gradibus cōsanguinitatis cōtingentes mulieres non possumus ducere i vxores. Quare constitutum fuit ne consanguinee ducantur. ij. iij. ¶ Gradu consanguinitatis vxori contingentem nō licet vxorem ducere. Gradus consanguinitatis ꝛ affinitatis secūdum decreta vsqꝫ ad septimā generationē habēt prohibitionem: hoc est ꝙ ratione consanguinitatis ꝛ affinitatis prohibitum est matrimonium vsqꝫ ad septimū gradum. iiij. ¶ Gradus sextus consanguinitatis qua re prohibitus est secundum canones. v. ¶ Gradus cōsanguinitatis quomodo computandi sunt. vi. ¶ Gradibus prohibitis coniuncti ad quorū accusationem vel testificationem sunt separandi. Et ibi de iuramento separationis ꝛ reconciliationis. Et de iuramento eorum qui consanguinitatem ꝓbant. c. de parentela. vij. ¶ Gradu prohibito coniuncti si adinuicem carnaliter commisceantur filij: ꝛ tali incestuoso coitu procreati non sunt filij appellandi. viii. ¶ Gradus cōsanguinitatis et affinitatis quis dicatur esse dispensabilis. i. quo gradu possit dispensari cum consanguineis ꝛ affinibus. ix.

¶ Gradu prohibito ꝯiuncti licet forte sententia pro matrimonio fuerit lata possunt separari. Sententia enim pro matrimonio vel contra ipsum lata potest retractari veritate comperta quia talis sententia nullo cursu tēporis trāsit in rem iudicatam. Et ibi dicit sentētiam etiam roma. ponti. in melius posse mutari. c. sententiam. x. ¶ Grad⁹ affinitatis siue ipsa affinitas in superstite non deletur. Item soboles ex secundis suscepta nuptijs cōsanguineis prioris viri copulari non debet secundum decreta sed hoc corrigitur per ca. non debet. de consangui. ꝛ affinitate.

m **Rapiente.** Rapiente virginē per vim aliquo raptus cōmitti dicitur. ij. ¶ Rapiēs violenter puellam potest illā peracta penitentia vxorem ducere. Et sic rapta raptori de iure canonico nubere potest. c. deniqꝫ. ꝛ melius extra de rapto. c. cū causa cum similibus.

¶ Explicit expositio septem carminum xxxvi. causas decreti cōprehendentiū.

¶ Modus colligendi codices huius operis. Primo. a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t.v.x.y.z.ꝛ. Scdo. aa.bb.cc.dd.ee.ff. Tertio. A.B.C.D.E.F.G.H.J.K.L.M.N.O.P.Q.R.S.T.V.X. Quarto. AA.BB. Vlto. A.B.C.D.E.H. Et sunt oēs quaterni preter R. in quo est arbor ꝛ G qui est duernus.